

IZ NAŠIH ENOT

Pripravljeni za misijo na Kosovu

PREDSTAVLJAMO

Natov center odličnosti
za gorsko bojevanje

Marko Pišlar

SLOVENSKA VOJSKA Z MEDNARODNIM SODELOVANJEM POVEČUJE SVOJ UGLED

Slovenska vojska z mednarodnim sodelovanjem na vojaškem področju uresničuje dejavnosti, ki podpirajo delovanje Slovenije kot partnerice in polnopravne članice Nata, Evropske unije ter drugih mednarodnih organizacij. V svetu postaja vse bolj prepoznavna, saj podpira prizadevanja za mednarodni mir, zlasti s sodelovanjem svojih pripadnikov v mednarodnih operacijah in na misijah po vsem svetu. Letošnjega marca je minilo osem let, odkar Slovenska vojska sodeluje na misiji Evropske unije v Maliju. Slovenski vojaki so poleg misije na afriški celine razporejeni še v deset mednarodnih operacij na drugih kontinentih, zlasti pomemben pa je naš prispevek na Zahodnem Balkanu. Ta mesec je dolžnost na misiji Kforja na Kosovu prevzel že 43. kontingent Slovenske vojske, katerega večino sil sestavljajo pripadniki iz mariborskega 74. pehotnega polka, ki so konec preteklega meseca uspešno opravili preverjanje končnih operativnih zmogljivosti kontingenta za delovanje na misiji. Del preverjanja, ki je obsegal postopke iz nadzora množic in nemirov, je potekal v murskosoboški vojašnici in na bližnjem vadišču Berek. Če je Vojašnica Murska Sobota še do pred nekaj leti veljala za neoperspektivno, je danes povsem drugače, saj z načrtno obnovo in urejanjem infrastrukture ter zaradi neposredne bližine vadišč omogoča čedalje boljše razmere za usposabljanje, urjenje in preverjanje enot Slovenske vojske.

4
PRIPADNIKI SV SMO
PREPOZNAVNI V NATU, EU
IN DRUGIH ORGANIZACIJAH

Pogovor s poveljnikom
Mirnodobne strukture SV v tujini
brigadirjem Milanom Žurmanom

12
VAJA KIBERNETSKE
OBRAMBE TUDI
V SLOVENIJI

Preverili stopnjo
varnosti pred
kibernetskimi napadi

30
PET LET NATOVEGA
CENTRA ODLIČNOSTI
V POLJČAH

V Natovem centru odličnosti
za gorsko bojevanje izvedli
številne dejavnosti

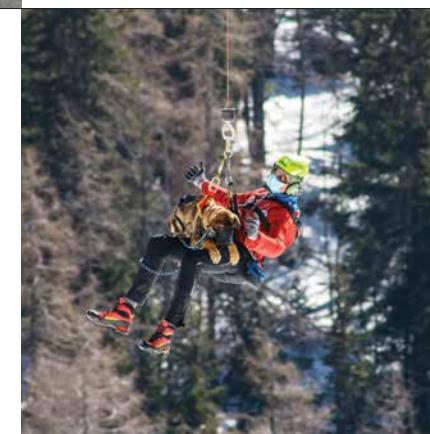
8
CEPLJENJE
V OBRAMBENEM SISTEMU
SE NADALJUJE

V Vojašnici Edvarda
Peperka v Ljubljani
cepili zaposlene na MO

14
USPOSABLJANJE
HELIKOPTERSKIH
REŠEVALCEV

Vojska in policija namenita
za usposabljanje gorskih
reševalcev skupno 60 ur letenja

40
GLASBENA PROMOCIJA
VAJE DEFENDER
EUROPE 21

Skupni glasbeni projekt
orkestror slovenske
in ameriške vojske

10
OCENA BOJNE
PRIPRAVLJENOSTI
OSTAJA ENAKA

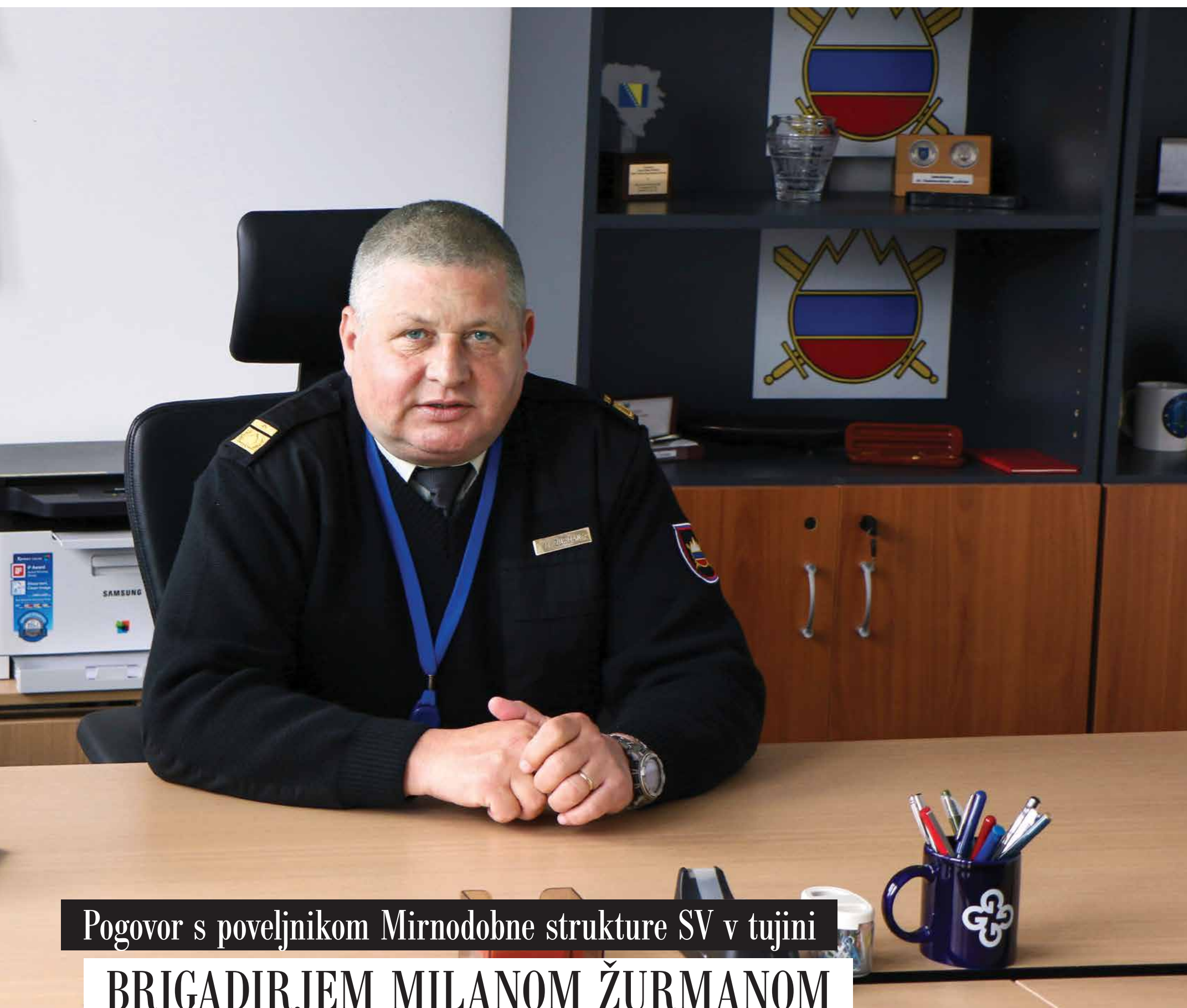
Predsedniku RS predstavili
poročilo o stanju bojne
pripravljenosti SV

18
NA KOSOVO ODŠEL
43. KONTINGENT
SLOVENSKE VOJSKE

Manevrsko četo za Kfor
preverili iz postopkov
nadzora množic in nemirov

Pogovor s poveljnikom Mirnodobne strukture SV v tujini

BRIGADIRJEM MILANOM ŽURMANOM

PRIPADNIKI SV SMO PREPOZNAVNI V NATU, EU IN DRUGIH ORGANIZACIJAH

BESEDILO Marko Pišlar
FOTO MSSVT

S priključitvijo Slovenije severnoatlantskemu zavezištvu in EU Slovenska vojska še dejavnije sodeluje pri podpori mednarodnemu miru, kar obsega vključevanje njenih pripadnikov v mednarodne operacije in misije. Prav tako ima Slovenska vojska v tujini svoje pripadnike na mirnodobnih dolžnostih v vojaških predstavništvih pri Natu in EU, v Natovi poveljniški strukturi ter v sestavi večnacionalnih poveljstev. Pripadniki SV na mirnodobnih dolžnostih v tujini so pripadniki Mirnodobne strukture Slovenske vojske v tujini (MSSVT). Dolžnost poveljnika MSSVT je avgusta lani prevzel brigadir Milan Žurman, ki je v pogovoru poudaril, da bo največji projekt njegovega delovanja na mestu poveljnika MSSVT letos povezan z nalogami Slovenske vojske med predsedovanjem Slovenije Svetu EU, na kar se v MSSVT intenzivno pripravljajo.

KAJ VAM POMENI OPRAVLJANJE DOLŽNOSTI POVELJNIKA MSSVT?

Ponudba za sprejem dolžnosti lansko pomlad je bila nekoliko nepričakovana. Predstavljanje Slovenije, Slovenske vojske in načelnika Generalštaba SV v vojaških odborih Nata in EU ter vodenje in usmerjanje pripadnikov in pripadnic MSSVT so velika čast, priložnost ter tudi odgovornost, tako da nisem dolgo premišljeval. V Slovenski vojski se namreč dobro zavedamo, kako pomembna sta za varnost naše domovine članstvo in kredibilno delovanje Slovenije ter Slovenske vojske v zavezištvu in Evropski uniji. Na moji vojaški poklicni poti pa opravljanje te dolžnosti pomeni veliko strokovno in tudi osebno izkušnjo.

V PRETEKLOSTI STE DELOVALI NA RAZLIČNIH DOLŽNOSTIH NA TAKTIČNI, OPERATIVNI IN STRATEŠKI RAVNI. KAKO POMEMBNE SO PRETEKLE IZKUŠNJE ZA OPRAVLJANJE NOVE DOLŽNOSTI V TUJINI?

Izkušnje na taktični in operativni ravni so neprecenljive, saj dobiš vpogled v delovanje vojaške organizacije, od najosnovnejših do zapletenejših procesov. Za uspešen prehod na sedanjo dolžnost in delovanje pa so bile zame pomembne delovne izkušnje s strateške ravni, saj sem med letoma 2005 in 2009 opravljal dolžnost načelnika Sektorja za logistiko na Generalštabu SV ter v letih 2018 in 2020 dolžnost načelnika štaba Generalštaba SV. Na teh dolžnostih sem se ukvarjal tudi s procesi in nalogami, povezanimi s članstvom Slovenije in Slovenske vojske v Natu, EU in drugih mednarodnih organizacijah.

OB PREVZEMU DOLŽNOSTI POVELJNIKA STE SI ZADALI PREDNOSTNE NALOGE PRI VODENJU MSSVT. KATERE SO NAJPOMEMBNEJŠE?

Kot pri prevzemu vsake druge dolžnosti sem si tudi za to po opravljenih

Delovanje med pandemijo je v tujini enako kot doma.

pripravah, preučevanju del, nalog, sestave in organiziranosti zadal naloge, ki so in bodo stalnica mojega delovanja na tej dolžnosti. Prva in najpomembnejša, tako zame kot tista, ki jo zahtevam in pričakujem od svojih sodelavk in sodelavcev, je profesionalno in ponosno delovanje ter predstavljanje Slovenske vojske in Slovenije v svojih delovnih okoljih. Povezanost, kohezivnost in skrb za vsakega posameznika ter njegovo družino v tujem okolju zagotavljajo občutek varnosti in so pomemben pogoj za dobro opravljanje dolžnosti. Z vsebinskega vidika smo že izboljšali izmenjavo informacij med strukturami MSSVT in Generalštabom SV, v sodelovanju z Generalštabom SV pa aktivno optimiziramo in prilagajamo organiziranost Mirnodobne strukture SV v tujini razvoju Nata in EU. Nenehno spodbujam inovativnost, samoiniciativnost in dajanje predlogov svojih sodelavk in sodelavcev ter se trudim, da bo delovanje MSSVT razpoznavnejše tako v Slovenski vojski kot širše. Predsedovanje Slovenije Svetu EU v drugi polovici leta in vloga Slovenske vojske pri tem sta prav gotovo najpomembnejši nalogi, saj je to priložnost za odlično promocijo ter krepitev kredibilnosti naše države in vojske pri razvoju skupne varnostne in obrambne politike EU.

? KAKO JE ORGANIZIRANA MSSVT, KOLIKO LJUDI JE V NJEJ IN NA KATERIH LOKACIJAH DELUJETE?

Mirnodobna struktura Slovenske vojske v tujini s svojimi pripadnicami in pripadniki zastopa in predstavlja Slovenijo in

Slovensko vojsko ter deluje in sodeluje v vojaškem delu zveze Nato, EU in drugih mednarodnih vojaških združenjih ter organizacijah. Zagotavlja nacionalno povezanost in homogenost ter racionalno in učinkovito podporo svojim pripadnicam in pripadnikom. MSSVT poveljuje poveljnik, ki je obenem vojaški predstavnik Republike Slovenije pri zvezi Nato in EU. Je neposredno podrejen načelniku Generalštaba SV, od katerega dobiva usmeritve za delovanje in ga zastopa na zasedanjih Natovih vojaških odborov in odborov EU v sestavi vojaških predstavnikov. Sedež MSSVT je na Stalnem predstavništvu Republike Slovenije pri zvezi Nato v Bruslju, delovanje strukture v organizacijsko-logistično-administrativnem delu pa podpira Skupina za administrativno logistično podporo. Delovanje pri Natovem poveljstvu v Bruslju vodi in izvaja Vojaško predstavništvo pri Natu, v EU in njenih strukturah pa Vojaško predstavništvo pri EU, ki deluje na Stalnem predstavništvu Republike Slovenije v Bruslju. Nacionalni vojaški predstavnik Republike Slovenije, ki deluje v Zavezniškem poveljstvu za operacije v Monsu, je po nacionalni liniji podrejen poveljniku MSSVT ter je vodja vseh pripadnic in pripadnikov Slovenske vojske, ki delujejo v Natovih strukturah in pri Zavezniškem poveljstvu za operacije v Monsu, v Natovi poveljniški strukturi, v enotah pod vodstvom Nata ter drugih mednarodnih povezavah in organizacijah, kot so Balkanske zdravstvene namenske sile v Skopju, Večnacionalni center za letalsko usposabljanje za podporo specialnim silam v Zadru ter Polk za strateške letalske prevoze v bazi v Papi na Madžarskem. Nacionalni predstavnik za povezave Slovenske vojske deluje tudi v Natovem poveljstvu za transformacijo v Norfolk v ZDA. Po nacionalni liniji je prav tako podrejen poveljniku MSSVT in je vodja vseh pripadnic in pripadnikov Slovenske vojske, ki delujejo v tem poveljstvu, v Natovih centrih odličnosti ter Natovi šoli v Oberammergau. Trenutno nas v okviru MSSVT v 14 evropskih državah ter v ZDA deluje 79.

? S KATERIMI IZZIVI SE SREČUJETE PRI DELU V TUJINI?

Zagotovo je za vsakega posameznika pomemben izziv ureditev zasebnega življenja. Iskanje in zagotovitev namestitve, selitev, nastanitve, ureditev življenja za zakonca oziroma partnerja, šolanje otrok in urejanje administrativno-upravnih zadev so prav gotovo največji izzivi vsakega, ki začenja opravljati dolžnost v MSSVT. Tudi prilagoditev na novo delovno mesto, delovne procese in okolje ter organizacijsko kulturo je za vsakega pripadnika precej stresno obdobje njegovega delovanja v tujini. Ob tem želim izpostaviti kakovostno obdobje priprav za vse, ki odhajajo v tujino, saj nas poskušajo sodelavci, ki so izvajalci priprav, na vse omenjeno kar najbolje pripraviti.

? KAKO STE SE V OKVIRU MSSVT PRILAGODILI NOVIM OKOLIŠČINAM ZARADI EPIDEMIJE COVIDA-19?

Delovanje med pandemijo je v tujini enako kot doma. Spoštovanje ukrepov, spodbujanje dela od doma, omejitve potovanj, testiranje, zdaj tudi cepljenje. Lahko rečem, da smo se tega že kar navadili.

? KAKO POTEKA SODELOVANJE Z DRUGIMI UDELEŽENCI V MEDNARODNEM OKOLJU IN KAKO GA OCENJUJETE?

Najintenzivneje to sodelovanje poteka v Bruslju, tako v okviru Nata kot EU. Naši pripadniki vojaških predstavništev pri Natu in EU vsakodnevno sodelujejo v različnih delovnih skupinah in odborih obeh organizacij, v katerih se ukvarjajo z vprašanji, ki zadevajo oborožene sile članic. Kot vojaški predstavnik Republike Slovenije pri Natu in EU, ki zastopa načelnika Generalštaba SV, se udeležujem formalnih in neformalnih srečanj v okviru vojaških odborov ter drugih dejavnosti. Naši pripadniki vsak dan predstavljajo in zagovarjajo stališča Slovenije ter Slovenske vojske tudi pri obeh Natovih strateških poveljstvih, in sicer s področij trenutnega delovanja, načrtovanja in tudi razvoja.

? KAKO PREPOZNAVNI STA NAŠI DRŽAVA IN VOJSKA V TUJINI?

Na podlagi svojega skoraj 30-letnega dela in sodelovanja pri rasti ter razvoju Slovenske vojske lahko trdim, da smo prepoznavni, vsaj v primerjavi s časom mojega prvega šestmesečnega vojaškega šolanja v ZDA leta 1994, ko še nihče ni poznal Slovenije. Da, pripadnice in pripadniki Slovenske vojske smo prepoznavni in kredibilen del Nata, EU in drugih mednarodnih organizacij. V vojaških krogih pa se seveda vsi zavedajo, da nam politika določa finančna sredstva. Občasno zardevanje glede izpolnjevanja političnih obljub predvsem v zvezi Nato kompenziramo s predanostjo in profesionalnostjo ter kot Slovenska vojska v splošnem, kar se v mednarodnih krogih ceni, predvsem z odličnim delovanjem tako številčno kot kakovostno v mednarodnih operacijah in na misijah v tujini.

? V DRUGI POLOVICI LETA BO SLOVENIJA ŽE DRUGIČ V ZGODOVINI PREDSEDOVALA SVETU EU. KAKO SE NA TO PRIPRAVLJATE V MSSVT?

V Slovenski vojski smo se začeli na predsedovanje Slovenije Svetu EU intenzivneje pripravljati že lani, proti koncu leta pa smo priprave še pospešili. Določene in potrjene so glavne in pomožne vsebine našega vojaškega dela, potrjeni so vsi dogodki in trenutno smo v fazi organizacijskih priprav. Redno se sestajamo z Generalštabom SV, sodelujemo tudi z drugimi organi v sestavi MO in seveda z Stalnim predstavništvom Republike Slovenije v Bruslju.

? KATERI BODO GLAVNI VSEBINSKI Poudarki in najpomembnejši dogodki med predsedovanjem?

Iz nalog, določenih na obrambnem področju, izhajajo tudi naloge na vojaškem področju. V grobem jih lahko delimo na vsebinske, kot je organizacija in izvedba dogodkov s tematskimi izhodišči, za kar bodo skrbeli predvsem na Generalštabu SV in v Centru vojaških šol ter Mirnodobni strukturi SV v tujini, in podporne, ki jih bo izvajalo Poveljstvo sil SV. Pri vsebinskih dogodkih, ki so skrbno usklajeni s strateško agendo predsedovanja tria držav, in sicer Nemčije, Portugalske in Slovenije, bodo v ospredju vsebine, ki izhajajo s področja odpornega in vzdržnega vojaškega delovanja in vojaške mobilnosti v 21. stoletju ter kriznega odzivanja in kriznega upravljanja. O teh tematikah bodo organizirani seminarji in delovna srečanja v različnih sestavah, seveda skladno s prihodnjo epidemiološko sliko.

? SLOVENSKA VOJSKA BO LETOS SODELOVALA NA VEČ MEDNARODNIH VOJAŠKIH VAJAH. KAKŠNA JE VLOGA MSSVT PRI NJIHOVEM NAČRTOVANJU, ORGANIZACIJI IN IZVEDBI?

V Slovenski vojski s ciljem povečevanja interoperabilnosti, pridobivanja novega znanja in izmenjave izkušenj intenzivno sodelujemo z zavezniškimi vojskami pri usposabljanjih ter na različnih mednarodnih vojaških vajah. V okviru Nata je to tudi ena izmed pomembnih dejavnosti odvrtačne države zavezništva. Z vprašanji, povezanimi z vajami, se pri Natu ukvarja naše nacionalno vojaško predstavništvo pri Zavezniškem poveljstvu za operacije. Skrbimo za pretok informacij, najave sodelovanja in pripravo letnih katalogov vaj. Na operativni ravni Natove poveljniške strukture zveze pa v združenih poveljstvih v Neaplju in Brunssumu vaje podrobneje načrtujejo ter izvajajo v sodelovanju z drugimi Natovimi poveljstvi, enotami, namenjenimi delovanju v zavezništvu, in državami članicami. Pri EU je podobno, le da se s tem ukvarja naše Vojaško predstavništvo pri EU, ki sodeluje z Vojaškim štabom EU. Lep primer sinergije in sodelovanja z domovino je naš predlog organizacije in izvedbe ter sodelovanje pri vsebinah vaje zaščite, reševanja in pomoči ter vojaške mobilnosti (angl. Disaster Relief and Military Mobility Exercise – DRM2EX21), ki bo potekala oktobra v Sloveniji. Na vaji se bo v sodelovanju dvajsetih držav članic EU in partneric pod vodstvom in poveljevanjem Slovenske vojske preigravalo del vojaških vsebin našega predsedovanja Svetu EU.

? POMEMBEN DEJAVNIK DOBREGA POČUTJA IN ZADOVOLJSTVA PRI DELU V TUJINI SO TUDI VAŠI DRUŽINSKI ČLANI. KAKO JE NA RAVNI MSSVT POSKRBLJENO ZANJE?

Za dobro in sproščeno delovanje na mednarodni dolžnosti je pomembna urejenost družinskih zadev, predvsem varstvo in šolanje otrok ter udejstvovanje zakonca oziroma partnerja. Žal je trenutno zaradi epidemičnih razmer v zadnjem letu organizirano udejstvovanje skupnosti zakoncev oziroma partnerjev, tako po nacionalni kot mednarodni liniji, omejeno ali ga sploh ni. To je težavno predvsem z vidika, da je bila večina naših zakoncev oziroma partnerjev v Republiki Sloveniji zaposlenih in da čas ter življenje brez teh družabnih dejavnosti potekata drugače. Smo pa vsi pripadniki MSSVT deležni storitev celostne skrbi SV, seveda skladno z razmerami in potrebami.

CEPLJENJE V OBRAMBNEM SISTEMU SE NADALJUJE

BESEDILO Marko Pišlar
FOTO Bruno Toič

Minister za obrambo mag. Matej Tonin si je v torek, 30. marca, skupaj z načelnikom Generalštaba Slovenske vojske generalmajorjem Robertom Glavašem in poveljnikom sil Slovenske vojske brigadirjem Miho Škerbincem ogledal cepilno mesto v športni dvorani ljubljanske Vojašnice Edvarda Peperka. Tam je potekalo cepljenje zaposlenih v upravnem delu Ministrstva za obrambo in na Upravi RS za zaščito in reševanje ter pripadnikov Slovenske vojske s cepivom AstraZeneca. V nekaj urah so cepili nekaj sto zaposlenih.

CEPLJENJE JE POTEKALO V ŠPORTNI DVORANI LJUBLJANSKE VOJAŠNICE

Zaposlene v obrambnem sistemu so v prostorih športne dvorane Vojašnice Edvarda Peperka v Ljubljani s cepivom proti covidu-19 cepili zdravniki in drugo zdravstveno osebje iz Vojaške zdravstvene enote. Kot je pojasnil glavni zdravstvenik v Vojaški zdravstveni enoti višji vojaški uslužbenec XI. razreda Zlatko Kvržič, imajo v Slovenski vojski oblikovano posebno operativno skupino za cepljenje. Ta na podlagi privolitve in veljavne strategije cepljenja oblikuje seznime, po katerih opravijo cepljenja. Med čakanjem na cepljenje so v ljubljanski vojašnici vseskozi zagotavljali ohranjanje varnostne razdalje in izvajali

nujne zaščitne ukrepe. Zaposleni v obrambnem sistemu so si ob vstopu v dvorano razkužili roke, nato so jih evidentirali pripadniki Vojaške zdravstvene enote. S seboj so morali imeti osebno izkaznico, cepilno knjižnico in izpolnjen vprašalnik o splošnem počutju ter trenutnem zdravstvenem stanju. S podpisom so privolili v cepljenje, nato jih je pregledal zdravnik. Ta jih je opozoril, da lahko po cepljenju s prvim odmerkom pričakujejo rahlo bolečino na mestu vboda, povišano telesno temperaturo ali bolečine v mišicah in sklepih. Ob tem jim je pojasnil, da je dobro, da si ob poslabšanju zdravstvenega stanja bolečine lajšajo z zdravilom proti glavobolu in povišani telesni temperaturi. Sicer pa naj bi po enem ali dveh dneh učinki cepiva izzveneli, v nasprotnem primeru pa je treba takoj obiskati svojega izbranega osebnega zdravnika.

DO ZDAJ NI BILO HUJŠIH ZDRAVSTVENIH ZAPLETOV

Če so zaposleni izpolnjevali vse pogoje za cepljenje, so lahko pristopili do enega izmed petih cepilnih mest, kjer so jih čakali diplomirani zdravstveniki s cepivom proti covidu-19. Cepivo AstraZeneca so v športni dvorani hranili v hladilnikih na temperaturi od štiri do osem stopinj Celzija, nato pa so ga po potrebi iz originalne embalaže polnili v injekcije z iglami, saj ga morajo po odprtju porabiti najpozneje v 48 urah. Po prejemu odmerka cepiva so se zaposleni, ki so bili cepljeni, v pregrajenem prostoru športne

dvorane, preurejenem v čakalnico, zadržali še dobrih petnajst minut, če bi se pri njih pojavila močnejša reakcija na cepivo. Glavni zdravstvenik Vojaške zdravstvene enote Slovenske vojske Kvržič je razložil, da je vedno v pripravljenosti tudi skupina za reanimacijo, če bi bilo treba stabilizirati zdravstveno stanje katerega izmed cepljenih ob morebitnih hujših zdravstvenih zapletih. Vendar za zdaj takega primera na srečo ni bilo.

CEPLJENJE JE EDINI NAČIN ZA NORMALIZACIJO ŽIVLJENJA

Minister za obrambo Tonin je bil ob obisku cepilnega mesta v športni dvorani ljubljanske vojašnice zadovoljen z organiziranostjo dela, saj po njegovih besedah vojska kot vedno zna poskrbeti za logistično podporo. Minister je prepričan, da je cepljenje edini način za normalizacijo

Cepivo je bilo pred polnjenjem v injekcije shranjeno v hladilniku.

Minister Tonin je bil zadovoljen z organiziranostjo dela.

življenja. Tudi zato je Slovenska vojska vzpostavila nov cepilni center v Vojašnici Edvarda Peperka v Ljubljani, kjer poleg cepilnih mest v Mariboru in Kranju skladno z veljavno strategijo cepljenja poteka cepljenje pripadnikov Slovenske vojske in zaposlenih iz drugih delov obrambnega sistema. Minister je ob koncu pojasnil, da verjame, da bo kmalu precepljenih večina pripadnikov Slovenske vojske in zaposlenih v obrambnem sistemu.

Pripadniki Vojaške zdravstvene enote so do sredine aprila cepili 3057 zaposlenih na MO, vključno z organi v sestavi, kot so Slovenska vojska, Uprava RS za zaščito in reševanje, Inšpektorat RS za obrambo in Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, ter predstavnikov iz drugih državnih organov. 2680 jih je prejelo en odmerek cepiva, 377 zaposlenih pa je bilo cepljenih z obema odmerkoma.

OCENA BOJNE PRIPRAVLJENOSTI OSTAJA ENAKA

BESEDILO Petra Miklaužič

FOTO Bruno Toič

Pv torek, 20. aprila, sta minister za obrambo mag. Matej Tonin in načelnik Generalštaba Slovenske vojske generalmajor Robert Glavaš predsedniku Republike Slovenije in vrhovnemu poveljniku obrambnih sil Borutu Pahorju predstavila letno poročilo o pripravljenosti Slovenske vojske za leto 2020. Ocena ostaja enaka lanske. Kljub izzivom, s katerimi se spoprijema Slovenska vojska in so vplivali na oceno v preteklem letu, so obeti za prihodnost pozitivni.

Ocena Slovenske vojske za delovanje v miru je zadovoljiva, za delovanje v vojni pa nezadostna. Na novinarski konferenci v Predsedniški palači je predsednik Republike Slovenije in vrhovni poveljnik obrambnih sil Borut Pahor povedal, da je dajanje transparentne ocene o pripravljenosti Slovenske vojske pomembno za doseganje političnega in družbenega konsenza o tem, da so naložbe v Slovensko vojsko nujne. Omenil je nedavno sprejet Zakon o zagotavljanju sredstev za investicije v Slovenski vojski. Ta bo po njegovem mnenju pripomogel h kakovostnejšemu in vsestranskemu razvoju Slovenske vojske, ki je steber nacionalne varnosti. Hitrih sprememb sicer ne moremo pričakovati, bodo pa naložbe dolgoročno nedvomno pomembno prispevale k izboljšanju ocene pripravljenosti Slovenske vojske. »Med pripadnicami in pripadniki Slovenske vojske prevladuje optimizem glede razvoja, ki ga pričakujejo, kar je pomembno za vse politične odločevalce. Upanja, da se stvari premikajo na bolje, zato ne smemo zapraviti,« je dodal predsednik Republike Slovenije in vrhovni poveljnik obrambnih sil Borut Pahor. Ob tej priložnosti se je tudi zahvalil vsem pripadnicam in pripadnikom, ki so na različne načine pomagali državi med epidemijo, in

poudaril, da je zaupanje v Slovensko vojsko med državljani visoko.

Minister za obrambo mag. Matej Tonin je v uvodu povedal, da si je pred letom dni, ko je zasedel ministrsko mesto, zadal dva cilja. To sta ustavitev negativnih kadrovskega trendov in posodobitev Slovenske vojske. Najprej se je usmeril k reševanju statusa vojakov po 45. letu, saj mu je zadovoljstvo pripadnikov zelo pomembno. Lani prenovljen Zakon o obrambi je bil med vojniki dobro sprejet. Položaj pripadnikov se v splošnem izboljšuje. »Popravki Zakona o službi v Slovenski vojski omogočajo štiri odstotke dodatka kot kompenzacijo zaradi prepovedi stavljanja, privlačnejše štipendiranje, novo ureditev tedenskega počitka na misijah, možnost odkupa službenih stanovanj in spregleda izobrazbe ter dodatnega šolanja v vojski,« je pozitivne spremembe naštel minister Tonin. Izpostavil je tudi nedavno sprejet Zakon o zagotavljanju sredstev za investicije v Slovenski vojski. Prve naložbe bodo obsegale nakup novih uniform za vojake in transportnega letala, prenovo vojašnic ter helikopterjev Bell, ki jih uporabljajo tudi za namene helikopterske nujne medicinske pomoči, in nakup oklepnikov Oshkosh. »Naložbe bodo opravljene brezhibno in transparentno,« je poudaril minister. Leto 2020 je bilo po dolgih letih kadrovskega pozitivno, saj je v Slovensko vojsko vstopilo več pripadnikov, kot jo je zapustilo. Na ministrstvu bodo še naprej nadaljevali uvažanje sprememb, ki bodo ugodno vplivale na zaposlovanje v Slovenski vojski.

Načelnik Generalštaba Slovenske vojske generalmajor Robert Glavaš je razložil, da so k določanju pripravljenosti Slovenske vojske pristopili po predpisani metodologiji, ki ugotavlja sposobnost za vojskovanje in zagotavljanje vseh zakonsko določenih nalog doma in v okviru zavezništva. V kratki predstavitvi ocene je povedal, da je zahtevana pripravljenost Slovenske vojske v trenutnih razmerah zadovoljiva. Pripravljenost, ki predstavlja sposobnost Slovenske vojske za delovanje v poostrenih varnostnih in kriznih razmerah, pa je žal tudi letos negativna. »Zavedati se moramo nujnosti naložb v Slovensko vojsko, da bo lahko kadar koli sama ali v okviru zavezništva zagotovila zadostno obrambno sposobnost države,« je še dodal generalmajor Glavaš.

S ČRNOGORSKO OBRAMBNO MINISTRICO O SKUPNIH PROJEKTIH

BESEDILO Jerneja Grmadnik, FOTO Bruno Toič

Na povabilo ministra za obrambo mag. Mateja Tonina je bila 20. in 21. aprila na uradnem obisku v Republiki Sloveniji ministrica za obrambo Črne gore dr. Olivera Injac. Med uradnimi pogovori sta ministra največ pozornosti namenila dvostranskemu sodelovanju med državama na obrambnem in vojaškem področju. Po oceni obeh je to odlično, intenzivno in razvejano na številna področja.

Obrambna ministra obeh držav sta govorila predvsem o skupnih izzivih in možnostih nadaljnjega povezovanja ter sodelovanja. Slovenska in črnogorska vojska že uspešno sodelujeta na misiji Okrepljena prednja prisotnost (eFP) v Latviji. Vojska Črne gore od decembra 2018 v vod Slovenske vojske prispeva svoje pripadnike, običajno na ravni oddelka. Minister Tonin si želi nadaljnje okrepitve sodelovanja na tej misiji. Napovedal je tudi možnost, da bi Slovenija, Črna gora in Severna Makedonija pristopile k vzpostavitvi skupnega vzdrževalnega centra za lahka oklepna vozila Oshkosh. Ministra sta se pogovarjala še o prispevkih obeh držav v mednarodnih operacijah in na misijah ter o skupnih izzivih posodobitve in kadrovske krepitve oboroženih sil. Ministrica je obiskala tudi Park vojaške zgodovine v Pivki, kjer si je ogledala bogato muzejsko zbirko. Obisk v parku je končala z odkritjem zahvalne spominske plošče ob 10. obletnici donacije podmornice P-913 Zeta.

ZAPRLI NATOVO POVEZOVALNO PISARNO

BESEDILO SSK, FOTO Jovo Mamula

Državni sekretar na Ministrstvu za obrambo Uroš Lampret je bil konec marca na uradnem obisku v Severni Makedoniji in Srbiji. V obeh državah se je srečal s kolegom državnima sekretarjema, predstavniki Natovih pisarn in pripadniki Slovenske vojske, ki tam delajo, ter veleposlanikoma Republike Slovenije.

V Severni Makedoniji se je državni sekretar udeležil slovesnosti ob prvi obletnici članstva države v zvezi Nato. Slovenija je makedonsko članstvo v zavezništvu podpirala od vseh začetkov. V zadnjih letih je bilo veleposlaništvo Republike Slovenije tudi Natovo kontaktno veleposlaništvo v državi, častnik Slovenske vojske polkovnik Zoran Jankovič pa je vodil Natovo povezovalno pisarno od leta 2018 do njenega zaprtja 31. marca 2021. Lampret se je udeležil slovesnosti ob zaprtju pisarne, na kateri so se polkovniku Jankoviču zahvalili za njegov prispevek visoki predstavniki iz Makedonije in Nata. Državni sekretar se je sestal tudi z makedonskim kolegom Draganom Nikolićem. V pogovoru sta potrdila dobro sodelovanje med državama in podprla njegovo krepitev. Obisk je državni sekretar Lampret nadaljeval v Beogradu, kjer se je srečal s predstavniki srbskega ministrstva za obrambo in Natove vojaške povezovalne

pisarne. Na obrambnem ministrstvu je imel pogovore s srbskim kolegom Aleksandrom Živkovićem. Sogovornika sta se strinjala, da je sodelovanje med vladama obeh držav odlično in da naj temu sledi tudi sodelovanje na obrambno-varnostnem področju. Na sedežu pisarne pa je Lampreta sprejel poveljnik italijanske brigadir Tommaso Vitale. Izmenjala sta pogleda na varnostne razmere v regiji in spregovorila o delu pisarne ter sodelovanju Srbije z zavezništvom.

VAJA KIBERNETSKE OBRAMBE TUDI V SLOVENIJI

BESEDILO Petra Miklaužič in SSK
FOTO Bruno Toič

Od 13. do 16. aprila je v Sloveniji in 29 drugih državah potekala največja mednarodna vaja kibernetске obrambe in strateškega odločanja **Locked Shields 21**. Vajo je organiziral Natov center odličnosti za kibernetско obrambo (NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence – CCDCOE) iz Talina v Estoniji. V Sloveniji je vajo na podlagi smernic Natovega centra odličnosti organiziralo Ministrstvo za obrambo v sodelovanju s Sekcijo za kibernetско varnost pri Gospodarski zbornici Slovenije. Na vaji, ki je potekala v živo, je sodelovalo več kot 2000 strokovnjakov kibernetске varnosti, strateškega odločanja, prava in strateških komunikacij. Vadbene dejavnosti sta na novinarski konferenci pred vajo predstavila vodja Službe za informatiko in komunikacije na Ministrstvu za obrambo mag. Viktor Sterle ter svetovalec za informacijsko varnost in vodja tehnične skupine na vaji Gregor Spagnolo.

S ČLANSTVOM V NATOVEM CENTRU ODLIČNOSTI SLOVENIJI OMOGOČENO SODELOVANJE NA VAJI

Slovenija je postala lani članica Natovega centra odličnosti za kibernetско obrambo, s čimer ji je bilo omogočeno, da sodeluje na največji vaji kibernetске varnosti na svetu, ki jo center od leta 2010 organizira vsako leto. Priprave na letošnjo vajo so se začele že oktobra lani. Za sodelovanje

na vaji je Slovenija oblikovala javno-zasebno partnerstvo. Poleg predstavnikov Ministrstva za obrambo in Slovenske vojske so bili v vadbene dejavnosti vključeni tudi strokovnjaki iz zasebnega sektorja. Sodelovala so podjetja 0patch, 3fs, Astec, Biokoda, Bitstamp, Creaplus, Gospodarska zbornica Slovenije, iLOL informacijske tehnologije, Interexport, MA-NO, Microsoft, Mikeji, Our Space, Siemens Slovenija, SSRD, Telekom Slovenije, Viris, XLAB in X-truder. Gregor Spagnolo je povedal, da so v gospodarstvu udeležbo na vaji z veseljem sprejeli, saj tako intenzivnega sodelovanja na področju kibernetске varnosti v Sloveniji na nacionalni ravni še ni bilo. Vaja je vključenim državam omogočila, da so preizkusile stopnjo varnosti v resničnem, vendar varnem, okolju in tako izboljšale svojo usposobljenost za obrambo nacionalnih informacijskih sistemov ter kritične infrastrukture pred morebitnimi kibernetскими napadi.

SCENARIJ VAJE JE TEMELJIL NA RESNIČNIH KIBERNETSKIH DOGODKIH

Vaja je bila sestavljena iz dveh delov. V prvem delu so rdeče tehnične ekipe centra odličnosti iz Talina delovale proti modrim ekipam, ki so jih sestavile sodelujoče države. Modre ekipe so imele vlogo nacionalnih skupin za hitro odzivanje na kibernetске varnostne dogodke in so pomagale izmišljeni državi pri obvladovanju obsežnih kibernetских incidentov ter vseh njihovih večplastnih posledic. Slovenija je na vaji sodelovala kot modra ekipa, ki je predstavljala skupino za zaščito informacijskih sistemov. Sestavljali so jo predstavniki SV in zaposleni v gospodarstvu, ki se ukvarjajo s kibernetско varnostjo in drugimi strokovnimi področji. Poleg slovenske je na vaji sodelovalo 21 modrih ekip iz različnih držav in ekipa Nata. V vsaki ekipi je bilo povprečno 40 strokovnjakov. Ekipe so morale poleg vzdrževanja oziroma branjenja množice virtualiziranih sistemov, približno 150 na ekipo, ob nenehnih kibernetских napadih tudi učinkovito poročati o incidentih, uresničevanju strateških odločitev, odzivanju na informacijsko delovanje in reševanju forenzičnih, pravnih ter komunikacijskih vprašanj. Na vaji so imele rdeče ekipe vlogo napadalcev, bela ekipa pa

je bila zadolžena za ustvarjanje scenarija vaje. Novi sta bili letos še rumena ekipa, ki je preverjala stanje pripravljenosti, in zelena ekipa, ki je že več mesecev pred vajo pripravljala sistem in ga vzdrževala. Vaja je zaradi visoke intenzivnosti potekala dva dni. Tehnični del vaje je bil tekmovalni, zato so bile modre ekipe pri svojem delu ocenjevane. Drugi del vaje je potekal zadnji dan in je bil namenjen strateškemu odločanju. Takrat so preverili postopek razpoznavanja, koordinacije in odločanja ob zahtevnejših kibernetских napadih, skladno z nacionalnimi usmeritvami. »Scenarij vaje Locked Shields 21 je temeljil na resničnih kibernetских dogodkih. Vadbena okolje je obsegalo približno 5000 virtualiziranih sistemov, ki so bili izpostavljeni več kot 4000 napadom,« je pojasnil Viktor Sterle. Vadišče je obsegalo najsodobnejše tehnologije, različne storitve in platforme, ki so posnemale civilne ter vojaške sisteme. Uporabljene so bile tudi najsodobnejše metode kibernetских napadov.

MED PANDEMIJO SE JE RAZŠIRIL PROSTOR ZA ZLONAMERNO DELOVANJE V KIBERNETSKEM PROSTORU

»Med pandemijo se je uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij razmahnila in delovanje družbe je postalo še bolj odvisno od virtualnih storitev. Tako se je razširil tudi prostor za zlonamerno delovanje,« je poudaril Sterle. Učinkovito sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem je zato nujno za uspešno zagotavljanje varnega kibernetskega prostora. S skupnimi vajami, kot je vaja Locked Shields 21, se to sodelovanje utrjuje, širi in pogloblja. Tudi Spagnolo meni, da dajejo tovrstne vaje gospodarstvu dodano vrednost, saj je tako mogoče pridobiti nove izkušnje, ki so na tem področju nujne, in reference ter razširiti svoje znanje. »Pred začetkom vaje nismo poznali sistema, ki smo ga morali ščititi. Tako smo med vajo preverjali usposobljenost ekip o nepoznanih sistemih in sposobnost sprejemanja hitrih odločitev kljub nepopolnim podatkom,« je pojasnil Spagnolo ter sklenil, da je treba v okviru vaje novosti vsako leto dodajati, saj se na kibernetskem področju stvari hitro posodablja.

Z GOSPODARSTVOM ZMOREMO USPEŠNO SODELOVATI NA PODROČJU KIBERNETSKЕ VARNOSTI

Direktor Uprave RS za informacijsko varnost dr. Uroš Svete je po vaji povedal, da se vaj na obrambnem in varnostnem področju ne udeležujejo po de Coubertinovem načelu, temveč zato, da dobijo čim bolj realistično sliko stanja in zmogljivosti. Vaja Locked Shields 21 je bila prav tak primer. Sve-te tehničnega dela sodelovanja še ne more oceniti, vendar ga že dejstvo, da so sestavili ekipe za vse najpomembnejše dele kibernetске obrambe v tujem okolju po načelu delovanja skupin za hitro odzivanje na kibernetске varnostne dogodke (angl. Cyber Rapid Response Teams – CRRT), navdaja z optimizmom. »Nekajurno znojenje strateške ekipe je pokazalo, da imamo še veliko odprtih vprašanj, vendar lahko tako horizontalno prepleten varnostni izziv, kot je obvladovanje kibernetskega prostora, rešujemo le povezani, predvsem pa z jasnimi razmejitvami in vlogami,« je še dopolnil. Mag. Sterle je po koncu vaje poudaril, da smo Slovenci z udeležbo na vaji Locked Shields 21 pokazali zmogljivosti državne uprave in javnega sektorja, ki znata in zmoreta uspešno sodelovati z gospodarstvom na področju kibernetске varnosti. »Na slovensko modro ekipo smo lahko ponosni, saj je prikazala, da se lahko kosa z nacionalnimi ekipami iz drugih držav. Z vajo smo udeleženci pridobili dragocene izkušnje za izboljšanje skupnega kibernetskega prostora,« je dodal Sterle in pojasnil, da so dosežki vaje spodbuda za nadaljnje sodelovanje.

Čeprav je Slovenija z modro ekipo letos prvič sodelovala, smo se odlično izkazali. Slovenska modra ekipa se je uvrstila v prvo polovico vseh tekmovalnih ekip. Zmagala je Švedska pred Finsko in Češko.

BESEDILO IN FOTO
Borut Podgoršek

USPOSABLJANJE HELIKOPTERSKIH REŠEVALCEV

V dolini Završnice je konec marca v organizaciji Gorske reševalne zveze Slovenije potekalo vsakoletno usposabljanje za reševalce in letalce reševalce, in sicer od pripravnikov do inštruktorjev, torej vseh, ki sodelujejo v sistemu zaščite in reševanja ter pri helikopterskem reševanju. Slovenija ima dolgo in bogato zgodovino reševanja ponesrečencev s helikopterji. Prvo reševanje s helikopterji v gorah je 24. marca 1968 opravila milica. Tedaj je plaz pod Mojstrovko zasul turne smučarje. Posadka helikopterja AB 47J-2A Burduš je na pomoč odletela iz Planice, kjer so dežurali na 3. memorialu Janeza Polde. Od osmih zasutih smučarjev so štirje izgubili življenje. Danes v Slovenski vojski in Policiji vsak dan pomagajo reševati življenja s helikopterji, ki so po besedah predsednika Komisije za letalsko reševanje pri Gorski reševalni zvezi Slovenije Tonija Smoleja pri tem nepogrešljivi.

DELO S HELIKOPTERJEM

Slovenska vojska in Policija za reševanje v sistemu helikopterske nujne medicinske pomoči in za helikoptersko reševanje v gorah uporabljata srednje transportne helikoptere Bell 412, AS532AL Cougar, AB 212, AB 412 in AW169. Zadnji je najnovejša pridobitev Policije, zato so ga udeležencem usposabljanja podrobneje predstavili. Pilot helikopterja AW169 Igor Podjed je povedal, da je ta helikopter certificiran po zadnjih standardih in primeren za reševanje v gorah ter nujno medicinsko pomoč. Opisal je tudi nekatere njegove značilnosti: »Z njim smo lahko v zraku več kot tri ure. Leti lahko 250 km/h in je precej hitreje na kraju intervencije. Z višino izgublja zelo malo zmogljivosti. Glavni

Udeležencem so podrobneje predstavili postopke na novem policijskem helikopterju AW169.

SODELOVANJE HELIKOPTERJEV SV V SISTEMU ZAŠČITE IN REŠEVANJA LETA 2020

 132
gorsko reševanje

 413
helikopterska nujna
medicinska pomoč

 5
gašenje požarov

 597
skupno število
intervencij

 726
ure naleta

rotor je nižje kot pri Bellu 412, vendar še vedno 2,65 metra nad tlemi. Tudi najnižja točka lopatic zadnjega rotorja je več kot 2,5 metra nad tlemi, zato ni dodatne nevarnosti pri gibanju okrog helikopterja. Pri tem helikopterju je natančno predpisano, da morajo biti vsi potniki na svojih sedelih, in ni več dovoljeno, da bi prosto sedeli na tleh.« Z vidika varnosti je dobrodošla možnost ustavitve vrtenja glavnega in repnega rotorja, medtem ko eden izmed dveh motorjev helikopterja deluje (angl. APU mode). »Prvi motor lahko zaženemo brez vrtenja rotorjev. Med vkrcavanjem ljudi ali ponesrečenca je tako delo zunaj lažje in varnejše, tisti, ki hodijo okrog helikopterja, pa niso pod dodatnim stresom. Helikopter je nato po zagonu drugega motorja v nekaj sekundah pripravljen na vzlet,« je razložil Podjed.

Postopki pri vkrcanju v helikopter AW169 in izkrcanju iz njega se nekoliko razlikujejo od postopkov pri drugih helikopterjih. Vrvna ograja je v helikopterju AW169 na stropu in na tleh, pri drugih helikopterjih pa je le na tleh. Inštruktor letalskega reševanja v gorski reševalni službi in pomočnik vodje Letalske policijske enote Robert Kralj je povedal, da se morajo reševalci s popkovino vedno vpenjati na stropno vrvno ograjo. Ob tem je pojasnil: »Vrvna ograja ima dve zanki. Reševalca morata biti vpeta vsak v svojo zanko ali na vrvno ograjo. Vendar je lahko le en vpet v gibljivem načinu. Vrvna ograja je tudi na tleh in omogoča varnejše vstopanje iz lebdenja. Nanjo lahko pritrdimo tudi nosila.« Kralj je še opozoril na previdnost pri vstopanju v helikopter z derezami. Stopnica helikopterja je namreč iz ogljikovih vlaken in bi jo ostre konice derez zlahka poškodovale. Drugi postopki pri vitlanju so enaki kot pri drugih helikopterjih.

USPOSABLJANJE REŠEVALCEV

Na vsaki vaji sodelujejo štirje inštruktorji, ki morajo varno izvesti predpisane vaje iz programov temeljnega in dopolnilnega usposabljanja, in sicer tako zimskih kot tudi poletnih in za vse udeležence vseh modulov. Tokratno usposabljanje je trajalo deset dni, udeležilo pa se ga je 85 reševalcev, ki so se usposabljali po en dan. Udeležence je usposabljala skupina inštruktorjev Gorske reševalne zveze Slovenije pod vodstvom Tonija Smoleja. Opravljali so temeljno in dopolnilno

usposabljanje po modulu A/1 za zdravnike in medicinske tehnike helikopterske nujne medicinske pomoči, dopolnilno usposabljanje po modulu A/1 za vodnike reševalnih psov ter dopolnilno usposabljanje po modulu C/1 za inštruktorje reševalce in temeljno usposabljanje po modulu C in C/1 za reševalce letalce. Obstaja tudi modul B za usposabljanje gasilcev.

Modula A sta namenjena prostovoljcem v okviru sistema zaščite in reševanja. Med njimi so jamarji, kinologi in člani drugih služb ali društev, ki pomagajo na težko dostopnih krajih ter morajo imeti osnovno znanje o gibanju in delu s helikopterji. Po uspešno opravljenem usposabljanju po modulu A dobijo udeleženci potrdilo, ki velja tri leta. Na tem usposabljanju je lahko do 30 udeležencev. Modul A/1 je namenjen vodnikom lavinskih psov in članom zdravstvenih ekip, ki delajo v okviru Ministrstva za zdravje na področju helikopterskega reševanja v sistemu helikopterske nujne medicinske pomoči. Njihova potrdila veljajo eno leto in v tem času morajo za podaljšanje licence opraviti zimsko in letno preverjanje znanja, ki je na višji ravni kot pri modulu A. Pri modulu A praktično vadijo samo vstopanje v helikopter in izstopanje iz njega, medtem ko modul A/1 zahteva še spust iz helikopterja in dvig v helikopter z vitlom. Ta vaja je obvezna tudi za vodnike lavinskih psov. Modula C sta namenjena le reševalcem letalcem. Njihovo število opredeljuje normativ. V 17 društvih je tako 40 reševalcev letalcev in 16 zdravnikov letalcev z licenco. Licenca jim velja eno leto in se podaljšuje pod enakimi pogoji kot pri modulu A/1. Modul C obsega reševanje v najtežjih pogojih dela z vitlom, rezanje vrvi v steni, delo z reševalno vrečo, trikotnim sedežem itn. Modul C/1 ima enako vsebino kot modul C, le da ima to licenco samo sedem inštruktorjev, ki pomagajo tudi pri organizaciji in izvedbi usposabljanj. To moštvo se dopolnjuje le s fluktuacijo članov. Gre za najbolj usposobljene reševalce letalce v Sloveniji. »V modulu C in C/1 se lahko vključijo samo tisti reševalci letalci, ki so že inštruktorji reševalci in alpinisti z veliko znanja ter izkušenj iz klasičnih reševalnih akcij, in sicer zaradi kakovosti dela in varnosti. Usposabljanje za pridobitev potrdil za ta modula traja dve leti. V povezavi z moduli moram še dodati, da smo edini v Evropi,

Del usposabljanja je bil namenjen delu z lavinskimi psi.

Preverjali so znanje iz vstopa v helikopter in izstopa iz njega ter vnašanje dolgih predmetov.

SODELOVANJE HELIKOPTERJEV POLICIJE V SISTEMU ZAŠČITE IN REŠEVANJA LETA 2020

55
gorsko reševanje

0
helikopterska nujna
medicinska pomoč

0
gašenje požarov

55
skupno število
intervencij

63
ure naleta

ki delamo prostovoljno s profesionalnimi ekipami. Delamo odgovorno in na najvišji mogoči ravni,« je razložil Smolej.

Na vajah so preverjali znanje iz vstopa v helikopter in izstopa iz njega, delo z vitlom, delo z derezami v zimskih razmerah, vnašanje dolgih predmetov v zimskih razmerah, izkrcanje in vkrcanje na zahtevnem terenu, delo z lavinskimi psi in prilagajanje psov na helikopterje. Namen dela usposabljanja je bil tudi, da se pripelje vodnika s psom na plazovino in da ta takoj začne iskati zasutega v plaz. Udeležencem so predstavili tudi novo vakuumsko vrečo.

Z ANALIZO OCENIJO VAJO

Po koncu usposabljanja opravijo skupno analizo, na kateri ocenijo vsako posamezno vajo. Toni Smolej je ob tem pojasnil: »Inštruktorji smo pozorni na gibe vseh udeležencev. Nadzorujemo delo posameznikov in ocenjujemo izvedbo posamezne vaje. Na skupni analizi ugotovimo pomanjkljivosti in stremimo k temu, da se te napake odpravijo. To delamo zaradi varnosti in odgovornosti pri tem delu.« Na analizi sodelujejo tudi helikopterske posadke, ki potek vaje ocenijo s svojega vidika.

Slovenska vojska in Policija za potrebe usposabljanj Gorske reševalne zveze Slovenije skupno namenita 60 ur letenja. To jim po besedah Smoleja trenutno zadostuje. Glede na to, da opravijo več kot 300 reševalnih akcij na leto, bo treba razmisliti o povečanju števila ur letanja. Vedno več je namreč zahtevnih reševalnih akcij in tudi število reševanj je vsako leto večje. Uspešno sodelovanje Gorske reševalne zveze Slovenije z vojsko in policijo pa zagotavlja, da reševanje poteka na najvišji mogoči ravni. Toni Smolej si želi, da tako tudi ostane, s čimer se strinjajo njegovi kolegi. Jurij Jeršin iz Gorske reševalne službe Rateče je povedal: »Pred štiri leti sem se v hribih ponesrečil. Bil sem hudo poškodovan. Poklical sem pomoč. Brez pomoči kolegov iz gorske reševalne službe in helikopterja Slovenske vojske ne bi preživel. Hvaležen sem, da imamo tako dobro organizirano helikoptersko reševanje.« Rado Jeklar iz Gorske reševalne službe Bohinj pa je ocenil, da je za njihovo delo pomoč helikopterja neprecenljiva, saj se pri njih večina nesreč zgodi v gorah, ki so precej nedostopne. S helikopterjem hitro pridejo do ponesrečenca in ga nato odpeljejo do bolnišnice.

NA KOSOVO ODŠEL 43. KONTINGENT SLOVENSKE VOJSKE

BESEDILO Jerneja Grmadnik
FOTO Bruno Toič

Izgredniki so uporabili simulacijo solzivca in postavili barikado.

Na vojaškem vadišču Berek v Murski Soboti in v Mariboru, Novem mestu ter Postojni je med 22. in 26. marcem potekalo usposabljanje in preverjanje 43. kontingenta Slovenske vojske v silah Kfor, ki je na Kosovo za šest mesecev odšel v drugi polovici aprila. Udeležili smo se zaključne vaje, na kateri so pripadnike čete Sierra preverjali v obvladovanju postopkov nadzorovanja množic in nemirov. 43. kontingent šteje 219 pripadnikov. Večino sestavlja motorizirana četa s pripadniki 74. pehotnega polka 72. brigade Slovenske vojske. Priprave kontingenta so potekale ob zaostrenih epidemičnih razmerah. Slovenska vojska je pred odhodom na Kosovo omogočila vsem pripadnikom cepljenje proti covidu-19. Zanj se je odločilo skoraj 95 odstotkov pripadnic in pripadnikov kontingenta.

V Mariboru in Murski Soboti je med 22. in 26. marcem potekalo preverjanje končnih operativnih zmogljivosti čete Sierra iz sestave 43. slovenskega kontingenta v silah Kfor, v Novem mestu in Postojni pa so se dodatno usposabljali preostali deli kontingenta, ki so jih že preverili in ocenili. Poveljnik kontingenta podpolkovnik Tomaž Žbogar je opisal najpomembnejši teden usposabljanj in preverjanja pred aprilskim odhodom na misijo: »V ponedeljek so se dejavnosti začele s pregledom kontingenta in izdajo vadbenege ukaza za delovanje. Sledili so postopki vodenja enot in opravljanje nalog. Na vojaškem vadišču Berek smo v torek in sredo preverjali delovanje čete pri izvajanju postopkov v mednarodni operaciji in na misiji s poudarkom na postopkih nadzorovanja množic ter nemirov na ravni čete. Izvajanje postopkov so ocenjevali ocenjevalci Centra za združeno usposabljanje in 72. brigade. Pripadniki Poveljstva sil so spremljali usposabljanje in preverjanje na vojaškem vadišču Berek ter v Postojni. V četrtek in petek smo na podlagi analize odpravili pomanjkljivosti ter izvedli premik na matične lokacije.«

KONTINGENT SESTAVLJATA KINETIČNI IN NEKINETIČNI DEL

Naloge slovenskih vojakov se na misiji Kforja na Kosovu ne spreminjajo. Obsegajo vzdrževanje varnega in stabilnega okolja, zagotavljanje pogojev za prenos odgovornosti civilnim oblastem, nadzor na cestah in kontrolnih točkah,

Bojna oklepna vozila so opremljena z dodatnimi mrežami.

Četa je na vaji preverjanja prikazala postopke nadzorovanja množic in nemirov.

varovanje objektov posebnega pomena ter projekte civilno-vojaškega sodelovanja. Kontingent sestavljajo motorizirana četa Sierra, šest skupin za povezavo in spremljanje razmer, nacionalni podporni element in pripadniki, ki delujejo v okviru večnacionalnih poveljstev Kforja. Pripadniki slovenskega kontingenta bodo delovali v vseh štirih večjih bazah Kforja. Kinetični del predstavlja motorizirana četa, ki jo sestavljajo trije vodi in poveljstvo. Četo sestavlja 74. pehotni polk 72. brigade. Nekinetični del pa popolnjujejo druge enote Slovenske vojske. Sestavljen je iz šestih skupin za povezavo in spremljanje razmer, v vsaki izmed teh pa je devet pripadnikov. Njihove naloge obsegajo spremljanje razmer znotraj svojega območja delovanja in skrb za civilno-vojaško sodelovanje. So povezava med lokalnim prebivalstvom in Kforjem. Poveljnik nekinetičnega bataljona bo deloval v regionalnem poveljstvu Vzhod, v poveljstvu Kforja pa bo deloval tudi vodja za koordinacijo skupin za povezavo in spremljanje razmer.

PRIPRAVE OB UPOŠTEVANJU UKREPOV PROTI ŠIRJENJU OKUŽB S COVIDOM-19

Usposabljanje kontingenta se je z izdanimi ukazi Poveljstva sil začelo januarja 2021. Pripadniki so med pripravami opravili individualna in kolektivna usposabljanja ter streljanja, zdravniške preglede in zadolževanje opreme. »Potekala je tudi priprava vodstvenega kadra,« je povedal podpolkovnik Tomaž Žbogar, ki ima že številne izkušnje iz mednarodnih operacij in z misij. »Verjamem, da bo koheziven kolektiv pripomogel k temu, da bomo premagali izzive na Kosovu. Enotnost je pomembna, da se lahko ob zaostrenih razmerah ustrezno odzovemo. Usposabljanje je sicer zaradi upoštevanja ukrepov proti širjenju okužb s covidom-19 predstavljalo nekatere težave, ki smo jih premagali tako, da se nas je skoraj 95 odstotkov pripadnikov cepilo proti bolezni. Večina pripadnikov je že bila na misiji. Na Kosovo odhajajo tudi pripadniki pogodbene rezerve, ki so se ustrezno usposobili in vključili v delo enot,« je poudaril podpolkovnik Žbogar. Ob koncu vaje čete Sierra je bil poveljnik kontingenta s prikazanim zadovoljen. Povedal je, da jih pred odhodom na misijo čakajo še certifikacija, priprava opreme in samoizolacija.

ODHAJAJO PO MEDNARODNE IZKUŠNJE

Stotnik Jure Repina, poveljnik čete Sierra, je po vaji pohvalil vojake, podčastnike in častnike v sestavi čete. Povedal je, da so dobro opravili naloge. Med usposabljanjem so vse naloge uspešno obvladali in izvedli kompleksno vajo. Na Kosovo odhaja prvič. Pričakuje, da bo na misiji enota pridobila dragocene izkušnje. »Sem vojak po duši in taka misija je dobrodošla izkušnja na moji poklicni poti,« je pojasnil stotnik, ki je v Slovenski vojski zaposlen dvanajsto leto. Desetnik Gregor Cerar, vezist po formaciji v prvem vodu čete Sierra, se bo misije na Kosovu udeležil že tretjič, zato dobro pozna tamkajšnje razmere. Povod za odhod na misijo so bili tudi odlična ekipa in soborci, s katerimi se izvrstno razume in ve, da si bodo med seboj pomagali ter se motivirali.

V MALIJU ŽE OSEM LET

BESEDILO Jerneja Grmadnik

FOTO 16. kontingent SV na EUTM Mali

Marca letos je minilo osem let, odkar so slovenski vojaki prisotni na misiji EUTM v Maliju. Poveljnik 1. brigade Slovenske vojske polkovnik Boštjan Močnik in poveljnik 16. slovenskega kontingenta na misiji v Maliju major Leon Perčič sta predstavila razmere v deveti največji afriški državi. Tam dolžnosti trenutno opravlja osem pripadnikov Slovenske vojske, katerih delo obsega predvsem svetovanje in usposabljanje ter podporo pri uvajanju reform v malijskih oboroženih silah.

Na mednarodni misiji EUTM Mali, ki se je začela leta 2013, trenutno sodeluje 29 držav, izmed teh 22 držav Evropske unije, med njimi tudi Slovenija. Povod za vzpostavitev misije je predstavil polkovnik Boštjan Močnik, dober poznavalec varnostnih in političnih razmer v Maliju. Leta 2012 se je po dveh desetletjih demokratizacije in napredka v Maliju zgodil državni udar. Država je postala nestabilna, politične in varnostne razmere so se zelo poslabšale, več milijonov ljudi je bilo razseljenih in je potrebovalo humanitarno pomoč. Zgodili so se tudi teroristični spopadi, veliko je bilo nasilja med različnimi etničnimi skupinami. Malijske oblasti so zaprosile za pomoč Francijo. Organizacija Združenih narodov je v Maliju vzpostavila večdimenzionalno, integrirano, stabilizacijsko misijo MINUSMA za podporo političnim procesom v državi in z nalogami, povezanimi z varnostjo. Na zaostrene razmere se je konec leta 2012 odzvala tudi Evropska unija in pomagala pri usposabljanju oboroženih sil Malija za vzpostavitev vojaških zmogljivosti. Zdaj poteka peti mandat misije EUTM, ki se je začel lani in bo trajal do leta 2024. Varnostne razmere so se v tej državi bistveno poslabšale leta 2015 zaradi ekstremističnih gibanj in leta 2018 zaradi medetničnega nasilja, lani pa se je ponovno zgodil vojaški udar. Polkovnik Močnik je pojasnil, da dejavnike nestabilnosti predstavljajo tudi ekstremistični uporniki, povezani z Al Kaido in Islamsko državo, kriminalne združbe, medetnični in islamski ekstremizem ter podnebne spremembe. Naštel je tudi varnostna tveganja, ki so jim izpostavljeni naši

pripadniki. To so nalet na improvizirane eksplozivne naprave, samomorilski napadi, spopadi med oboroženimi milicami in možnost napada vadbencev na inštruktorje, tako imenovani napadi »green on blue«, kar se je večkrat zgodilo v Afganistanu. Izpostavil je tudi povečano tveganje ob premikih.

Varnostne razmere v Maliju so po osmih letih trajanja misije še vedno nepredvidljive. V državi je trenutno okoli 9000 obolelih s koronavirusno boleznijo, vendar je zaradi pomanjkanja testov težko oceniti razsežnost epidemije covid-19, v vojaških bazah pa s testiranjem in hitro izolacijo stikov uspešno obvladujejo izbruhe. Sicer pa življenje v Maliju poteka kot običajno in brez posebnih ukrepov. EUTM Mali sestavlja generalštab misije v Bamaku, svetovalna skupina v Bamaku in namenska skupina za usposabljanje v vadbenem centru Koulikoro ter vojaška bolnišnica Role 2E in zračne sile, ki jih zagotavlja južnoafriška družba Starlite Aviation. Trenutno je na misiji EUTM Mali 807 pripadnikov od skupno 1077 in še 11 civilnih oseb. Lani je bilo usposabljanje malijskih vojakov okrnjeno zaradi epidemije, zato je bilo usposobljenih 1455 vadbencev, leto dni pred tem pa več kot 2500. Poslanstvo 16. slovenskega kontingenta je usposabljanje malijskih oboroženih sil na območju delovanja. V Maliju deluje osem pripadnikov Slovenske vojske, in sicer en častnik za izobraževanje in usposabljanje v Bamaku, sedem podčastnikov inštruktorjev pa usposablja malijske vojake. Centralizirano usposabljanje se opravlja v vadbenem centru Koulikoro, kjer je nastanjenih večina pripadnikov misije EUTM, decentralizirano usposabljanje pa poteka po vsej državi. Slovenski kontingent je bil od decembra do marca vključen v sedem različnih tečajev, ki trajajo od enega do šest tednov, in sicer v Bamaku, Gau, Sevareju, Segouu in Banankoru, je še pojasnil major Perčič. Po njegovih besedah sta največja izziva velika fluktuacija ljudi, saj se je ob lanskem državnem udaru zamenjalo veliko zaposlenih na generalštabu in v enotah, ter težave z opremljenostjo, kar se pozna pri delovanju in usposobljenosti. Vadbenci na ravneh voda in čete pa so motivirani, poslušni in disciplinirani, je še ocenil poveljnik slovenskega kontingenta, ki svoje delovanje končuje maja.

VSE VEČ ZANIMANJA ZA USPOSABLJANJA V VOJAŠNICI MURSKA SOBOTA

BESEDILO Jerneja Grmadnik
FOTO Bruno Toič

V Vojašnici Murska Sobota je sedež poveljstva Rodovskega bataljona 72. brigade Slovenske vojske, enote vojašnice in protiklepne čete Rodovskega bataljona. Vojašnica je še pred dobrim desetletjem veljala za neperspektivno, danes pa z načrtno obnovo in urejanjem ponuja čedalje boljše razmere za usposabljanje in urjenje številnim enotam Slovenske vojske. V bližini je vadišče Berek, v občini Puconci pa vadišče in strelišče Mačkovci. Konec marca je Pomurje obiskal tudi minister za obrambo mag. Matej Tonin in se seznanil z dogajanjem v vojašnici, delovanjem Rodovskega bataljona 72. brigade in pobudami za infrastrukturne projekte ter nadaljnje naložbe.

Zanimanje za usposabljanja enot v Vojašnici Murska Sobota se povečuje. Samo marca se je v vojašnici usposabljal okoli 250 pripadnikov Slovenske vojske. Na bližnjem vadišču je potekalo preverjanje 43. slovenskega

kontingenta v silah Kfor, usposabljanje Enote za komunikacijske in informacijske sisteme ter pogodbenih rezervistov in pripadnikov enote Role 2. V vojašnici je bil nastanjen tudi namenski vod za varovanje južne državne meje. Poveljnik enote murskosoboške vojašnice stotnik Stanko Roškar je povedal, da se polnijo tudi termini v prihodnjih mesecih: »Usposabljanje individualnih veščin, streljanja in druga urjenja omogočamo vsem osmim četam, ki so del Rodovskega bataljona 72. brigade, prav tako bo letos v Murski Soboti potekalo usposabljanje Športne enote in pripadnikov enote Role 2. Junija pa bomo podprli

Vojašnica Murska Sobota omogoča vse, kar potrebuje enota za kakovostno usposabljanje.

izvedbo mednarodne vaje Jadranski udar, za katero smo že prejeli rezervacije za nastanitev 40 pripadnikov.«

LOTILI SO SE NAČRTNE OBNOVE

Vojašnica, ki so jo pred dobrim desetletjem ocenili kot neperspektivno, danes po načrtni obnovi postaja čedalje zanimivejša za različna urjenja in usposabljanja v Slovenski vojski. Poveljnik Rodovskega bataljona 72. brigade, ki ima sedež v murskosoboški vojašnici, podpolkovnik Andrej Skodič je pojasnil, da je to rezultat načrtnega pristopa k obnovi in urejanju vojašnice: »Uspelo nam jo je toliko osvežiti, da lahko zagotavljamo

razmere za delo za enote in da tudi v zunanjem okolju vojašnica kaže primerno podobo.« Vojašnica namreč leži v najlepšem delu Murske Sobotе, nasproti nje sta letno kopališče in Fazanerija, športni stadion Mure. Pripadnikom Slovenske vojske in gostujočim enotam lahko omogoči vso logistično podporo med njihovim usposabljanjem. V kuhinji vojašnice lahko pripravijo od 350 do 500 obrokov na dan, v vojašnici deluje tudi vojaški klub. V zidanih objektih je 100 postelj, ob postavitvi šotorov pa je mogoče namestiti in ustrezno oskrbovati do 300 pripadnikov. Za kakovostno usposabljanje so v Vojašnici Murska Sobota na voljo strelišče za zračno puško, trenažni prostor sistema Noptel in trenažer PORS Spike. V vojašnici je naj-sodobnejše perišče za vojaška vozila in veliko parkirišče. En kilometer od vojašnice je vadišče Berek, v občini Puconci pa je strelišče in vadišče Mačkovci. »V vojašnici je mogoče izvesti številne športne aktivnosti in vojaške kondicijske vadbe na obnovljenih pehotnih ovirah, v notranjem fitnesu, na igriščih za mali nogomet, košarko in odbojko ter tekaški stezi na naravni podlagi. Uredili smo tudi okolico in spomladi načrtujemo zasaditev novih dreves,« je možnosti uporabe opisal podpolkovnik Skodič. Ob tem je naštel še nekaj novih načrtov: »Želimo si, da bi v prihodnosti podrli propadajoči objekt na zemljišču vojašnice, ki je ocenjen kot neuporaben in nesmotrn za obnovo, saj je bil med osamosvojitveno vojno med raketiranjem poškodovan. Na njegovem mestu bi želeli postaviti nov tipski modularni objekt, ki bi omogočal še dodatnih 100 namestitev. Tako bi izpolnili pogoje za različna usposabljanja, od prostovoljnega služenja vojaškega roka do vojaških taborov MORS in mladi, saj imamo v Rodovskem bataljonu že veliko izkušenj z vojaškimi usposabljanji, potrebujemo pa še ustrezno infrastrukturo. Obnoviti želimo tudi streho na garažno-skladiščnem objektu. Za strelišče Mačkovci načrtujemo, da bo mogoče na njem opravljati streljanja do 300 metrov. V kratkem naj bi se izdelala nova balistična ocena in elaborat strelišča.« Namere so predstavili tudi ministru za obrambo Mateju Toninu, ki se zanima za nadaljnje naložbe v to vojašnico.

V POMURJU VELIKO ZANIMANJA ZA VOJAŠKI POKLIC

Podpolkovnik Andrej Skodič je pohvalil sodelovanje z lokalno skupnostjo: »Naš domicil obsega 27 pomurskih občin in v vseh nas podpirajo, predvsem v murskosoboški.« Poudaril je tudi, da je v Pomurju med mladimi veliko zanimanja za vojaški poklic, vendar jih odvrne oddaljenost usposabljanj. »Tukajšnji mladi so navezani na lokalno okolje in se težko odločijo za večtedensko usposabljanje na drugem koncu države v Vipavi, zato si želimo, da bi jim ga lahko v prihodnosti omogočili v vojašnici v Murski Soboti. Sicer pa v vojašnici sodelujejo tudi pri novem projektu pridobivanja kadra Zaposlitev v sedmih dneh. Stotnik Stanko Roškar je opisal, kako poteka zaposlovanje, s katerim so poskusno začeli 15. marca: »Uprava za obrambo sprejme vloge in nam jih preda. Nato v naši vojašnici opravimo razgovor in preizkus gibalnih sposobnosti ter za kandidate organiziramo prevoz na zdravniški pregled v Ljubljano, vso dokumentacijo pa pošljemo na upravo za obrambo. Sodelovanje poteka odlično. Ko kandidat izpolni vse pogoje, ga pozovejo k podpisu pogodbe. Takrat ga odpeljemo na Generalštab Slovenske vojske na Ministrstvo za obrambo podpisat pogodbo in pozneje na zadolževanje opreme v Roje ter v enoto, v kateri počaka na začetek vojaškega usposabljanja.« Trenutno projekt poteka za kandidate za stalno sestavo, po novem pa bodo razgovore opravljali tudi za pogodbene rezerviste in prostovoljno rezervno sestavo. Od začetka projekta so v dobrih desetih dneh že obravnavali 12 kandidatov, osem se jih je že zaposlilo, štirje so še v postopku. »Po naših izkušnjah kandidati cenijo logistično podporo, ki jo zagotavljamo s prevozi, in tudi dejstvo, da vstopijo v vojaške vrste ter dobijo vpogled v vojaško življenje takoj, ko se odločijo za zaposlitev oziroma druge oblike vojaškega delovanja,« je še pojasnil stotnik Roškar.

EVROPSKA OBRAMBNA AGENCIJA

BESEDILO Simona Marinšek,
Sektor za evropske zadeve, DOP
FOTO Bruno Toič

**Mala in srednja podjetja
s članstvom Slovenije
v Evropski obrambni
agenciji krepijo prisotnost
v evropskem prostoru.**

Evropska obrambna agencija (angl. European Defence Agency – EDA) je bila ustanovljena v okviru skupnega ukrepa sveta ministrov 12. julija 2004 za podporo državam članicam in Svetu EU pri njihovih prizadevanjih za izboljšanje evropskih obrambnih zmogljivosti pri kriznem upravljanju in za ohranjanje evropske varnosti ter skupne obrambne politike. V dejavnosti agencije je vključenih 26 držav članic EU, izjema je Danska. Evropska obrambna agencija ima tri glavne naloge, in sicer podporo razvoju obrambnih zmogljivosti in vojaškemu sodelovanju med državami članicami EU, spodbujanje obrambnih raziskav in tehnologije ter krepitev evropske obrambne industrije.

Evropska obrambna agencija spodbuja sodelovanje, daje nove pobude in uvaža rešitve za izboljšanje obrambnih zmogljivosti. Je glavni pobudnik pri razvoju zmogljivosti, nujnih za podporo skupni varnostni in obrambni politiki EU. Je edina agencija EU, katere usmerjevalni odbor se sestaja na ministrski ravni. Na sestankih tega upravnega organa ministri za obrambo odločajo o letnem proračunu, triletnem delovnem programu in letnem delovnem načrtu ter o projektih, programih in novih pobudah. Tako države članice sooblikujejo oziroma sodelujejo pri upravljanju agencije in njenem delovanju. Vodja Evropske obrambne agencije Josep Borrell je visoki predstavnik EU za zunanje zadeve in varnostno politiko ter podpredsednik Evropske komisije. Izvršni direktor agencije je imenovan s sklepom usmerjevalnega odbora, kot zadnji je bil maja 2020 imenovan Jiří Šedivý. Strateške odločitve agencije, ki jih potrjuje usmerjevalni odbor, sprejemajo predstavniki držav članic na pripravljalnih sestankih in posebnih sestankih tako imenovanih direktorjev področij, in sicer za obrambno politiko, zmogljivosti, oborožitev ter raziskave in razvoj.

NAJVEČ ZAPOSLENIH PRISPEVA ITALIJA, SLOVENIJA SAMO ENEGA
Države članice prispevajo k delovanju Evropske obrambne agencije tudi

na kadrovskem področju, in sicer s sekundiranimi nacionalnimi strokovnjaki. V agenciji opravlja delovne naloge več kot 170 zaposlenih. Največ jih prispeva Italija (25), sledijo Francija (21), Grčija (17) in Nemčija (16). Slovenija je ena izmed petih držav članic, ki trenutno prispeva po enega zaposlenega, in sicer sekundiranega nacionalnega strokovnjaka v okviru usklajenega letnega pregleda obrambe do leta 2022.

Sodelovanje držav v Evropski obrambni agenciji je prostovoljno. Za skupne projekte s katerega koli področja lahko da pobudo ena država članica ali več njih oziroma agencija. Projekti in drugi programi so vključujoči, tako da se lahko med projektom kadar koli pridružijo tudi druge države članice. Znanje, nove tehnologije in končna oprema ter zmogljivosti, ki so razviti s sodelovanjem Evropske obrambne agencije, so v lasti sodelujočih držav, ki tudi financirajo projekte.

Raziskave in razvoj so v središču procesa razvoja obrambnih zmogljivosti. Učinkovitost prihodnje obrambe in varnosti je namreč odvisna od naložb v razvoj novih zmogljivosti, ki morajo biti prilagojene prihodnjim razmeram in okoliščinam. Od zadnje finančne krize je večina držav članic zmanjševala financiranje raziskav in razvoja na obrambnem področju, zato je pomembno, da države članice iščejo sinergije pri razvojnih projektih in tako koristijo skupne dejavnosti ter možnosti izvajanja projektov tudi v sodelovanju z Evropsko obrambno agencijo.

SODELOVANJE V SKUPINAH ZA ZMOGLJIVOSTNE TEHNOLOGIJE

Evropska obrambna agencija je za prepoznavanje tehnoloških vrzeli in skupnih interesov za sodelovanje ustanovila skupine za zmogljivostne tehnologije (angl. Capability Technology – CapTech). V teh skupinah prostovoljno sodelujejo nacionalni strokovnjaki z različnih področij in industrijske ter raziskovalne organizacije, njihov skupni cilj pa je sodelovanje v obrambno-raziskovalnih projektih. Skladno s svojimi možnostmi je Slovenija dobro in aktivno zastopana v teh skupinah. Leta 2020 smo se vključili v na novo oblikovano skupino za zmogljivostne tehnologije na kibernetnem področju (CapTech Cyber), leta 2021 pa še v novoustanovljeno skupino za

EVROPSKA OBRAMBNA AGENCIJA

ustanovljena leta
2004, sedež je
v Bruslju

26 držav članic
(vse države EU
razen Danske)

več kot 170
zaposlenih in
več kot 2500
nacionalnih
strokovnjakov

vodja je Josep
Borrell, izvršni
direktor pa je
Jiří Šedivý

zmogljivostne tehnologije na področju vesoljske obrambe (CapTech Space).

Na Ministrstvu za obrambo redno obveščamo o možnostih vključevanja v projekte Evropske obrambne agencije in skupine za zmogljivostne tehnologije vse slovenske razvojne in raziskovalne organizacije ter podjetja. Slovenija tako že dobro sodeluje v skupinah za zmogljivostne tehnologije in delovnih skupinah, ki se ukvarjajo z energetiko. Na podlagi intenzivnega vključevanja znanosti in industrije v delovno skupino za energetiko in posvetovalnega foruma za vzdržno energijo v obrambnem in varnostnem sektorju je v Sloveniji nastalo Slovensko partnerstvo za energijo in okolje na obrambnem področju SiEnE. Gre za partnerstvo s slovensko industrijo in je prvo tako na tem področju. Namen posvetovalnega foruma za vzdržno energijo v obrambnem in varnostnem sektorju je podpora obrambnim ministrstvom držav članic pri povečanju energetske učinkovitosti in zmanjšanju stroškov energije. Omogoča izmenjavo podatkov in dobrih praks za napredek pri energetski učinkovitosti in zmogljivosti stavb, uporabi obnovljivih virov energije v obrambnem sektorju in povečanju odpornosti najpomembnejše energetske infrastrukture, povezane z obrambo.

Načrt razvoja zmogljivosti EU je pri načrtovanju in razvoju evropskih obrambnih zmogljivosti glavno orodje za razvoj zmogljivosti EU. Sestavljen je iz enajstih prednostnih nalog, ki so podlaga za vzpostavljane skupnih projektov držav članic, da se dosežeta raven obrambnih ambicij EU in večja medsebojna povezanost na evropskem zmogljivostnem področju. Usklajen letni pregled obrambe je z vidika razvoja zmogljivosti pomemben predvsem zaradi celostnega pregleda evropskega obrambnega področja, vključno s prepoznavanjem priložnosti za sodelovanje med državami. Stalno strukturno sodelovanje se je začelo 11. decembra 2017 s sklepom Sveta EU. Je orodje za sodelovanje držav članic na področju varnosti in obrambe, da se popolnijo zmogljivostni primanjkljaji in doseže nova raven ambicij, ki izhaja iz globalne strategije EU.

Različne pobude s skupnim ciljem oblikovanja evropskih obrambnih zmogljivosti so tesno prepletene in deloma zahtevajo iste informacije, zato je pomembno, da so čim

bolj povezane ter da ni podvajanj. Tudi v prvem končanem ciklu usklajenega letnega pregleda obrambe je poudarjeno, da je treba medsebojno povezanost evropskega obrambnega okolja prepoznati kot glavno načelo razvoja zmogljivosti v EU. Prav tako je pomembno pospešiti vključevanje pobud EU v nacionalne obrambne postopke in uporabiti rezultate usklajenega letnega pregleda na področju obrambe za določanje ciljev in projektov za naslednjo fazo stalnega strukturnega sodelovanja v obdobju od leta 2021 do leta 2025.

V VEČ KOT 15 PROJEKTIH EVROPSKE OBRAMBNE AGENCIJE

Ministrstvo za obrambo in Slovenska vojska sodelujeta z Evropsko obrambno agencijo v več kot 15 projektih. Agencija ima strokovne kadrovske zmožnosti, zato je pomembno, da še naprej deluje kot moderator ministrstev za obrambo držav članic pri zmogljivostih ter projektih raziskav in tehnologije. Republika Slovenija aktivno sodeluje pri projektih, ki podpirajo uresničevanje ciljev vojaške mobilnosti znotraj EU.

Slovenija je aktivna pri projektih, ki podpirajo cilje vojaške mobilnosti v EU.

Evropska obrambna agencija zagotavlja tudi podporo pri uresničevanju projektov stalnega strukturnega sodelovanja, kot je na primer projekt CBRN SaaS (angl. Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Surveillance as a Service), pri katerem sodeluje tudi Slovenija. Namen projekta je vzpostaviti skupno zmogljivost z razvojem tehnologij, da se ustanovi JRKB-slika, ki je oblikovana na vzdržljivi in porazdeljeni mreži senzorjev polavtonomnega sistema, sestavljenega iz brezpilotnih letalnih sistemov, in avtonomnega zemeljskega sistema, s katerima bo mogoče pridobiti skupno operativno sliko, uporabno za delovanje na misijah in v operacijah EU.

Agencija podpira tudi slovenski projekt Omrežje z energetskimi vozlišči za večjo obrambno odpornost (Defence Resilience Hub Network in Europe – RESHUB), ki je v okviru programa za podporo strukturnim reformam Evropske komisije prejel subvencijo v višini 310.000 evrov. Projekt je nastal na podlagi pobude v posvetovalnem forumu za vzdržno energijo v obrambnem in varnostnem sektorju, v katerem Slovenija s svojimi predstavniki aktivno sodeluje.

Slovenija sodeluje tudi pri projektu razvoja kovinskih avksetičnih materialov za povečanje balistične zaščite (angl. Additive Manufacturing of Metallic Auxetic Structures and Materials for Lightweight Armour – AMALIA), v katerem sodeluje sedem držav članic EU. Pri projektu bo sodelovalo 15 podjetij in raziskovalnih organizacij. Iz Slovenije se bosta projektu pridružila Institut Jožef Stefan in Fakulteta za strojništvo Univerze v Ljubljani. Cilj projekta je razvoj avksetičnih materialov na podlagi tehnologije dodajanja materialov (3D-tiskanje). S temi materiali naj bi vojaškim silam zagotovili izboljšanje balistične zaščite.

Sodelovanje Ministrstva za obrambo RS v okviru Evropske obrambne agencije je pomembno pri izvajanju skupne varnostne in obrambne politike EU, predvsem v okviru razvoja obrambnih zmogljivosti in vojaškega sodelovanja med državami članicami EU, obrambnih raziskav in tehnologije ter krepitev evropske obrambne industrije. To je za Slovenijo pomembno predvsem za mala in srednja podjetja, ki tako krepijo svojo prisotnost v evropskem prostoru.

ENERGETSKA PRENOVA INFRASTRUKTURE

BESEDILO Petra Miklaužič in SSK

FOTO Bruno Toič

Ministrstvo za obrambo se dejavno vključuje v prizadevanja EU in Republike Slovenije v boju proti okoljskim spremembam, za zmanjševanje ogljičnega odtisa in odvisnosti od uvoženih energentov, povečanje energetske učinkovitosti ter vzdržnosti in uvažanje trajnostne energetske oskrbe.

Vzroki za naložbe v infrastrukturo so prenova in prilagoditev infrastrukture za potrebe delovanja Slovenske vojske, zmanjšanje porabe energije in posledično tudi stroškov, povečanje zanesljivosti oskrbe z energijo ter spodbujanje rabe obnovljivih virov energije, da se zmanjšajo emisije toplogrednih plinov. Evropska direktiva o energetske učinkovitosti spodbuja države članice Evropske unije k energetske prenovi stavb javnega sektorja. Prvi energetske prenovljen objekt Ministrstva za obrambo je bila stavba Smelt II na sedežu ministrstva. Vrednost naložbe se je v celoti povrnila. Drugi večji projekt je bil prenova in prilagoditev infrastrukture v postojnski Vojašnici barona Andreja Čehovina. Obnovljen je bil večji nastanitveni objekt. Sledila je celovita prenova kotlovnice na lesno biomaso. Potekala je tudi celovita prenova štirih objektov, za katero so pridobili sredstva Eko sklada v višini 360.000 evrov, kar je približno 26 odstotkov celotne vrednosti naložbe. »Ne lotevamo se le energetske prenove, temveč celovito obnavljamo tudi notranjost objektov,« je pojasnil mag. Željko Kralj iz Direktorata za logistiko. Obrambno ministrstvo bo predvidoma maja letos objavilo razpis za celovito rekonstrukcijo in energetske prenovno nastanitvenega objekta v postojnski vojašnici. Vrednost te prenove je ocenjena na 4,5 milijona evrov. Za naložbo pričakujejo od 25 do 30

Energetske prenovljeni objekt Smelt II

odstotkov evropskih kohezijskih sredstev. V nadaljevanju bodo prenovili še en nastanitveni objekt in tako se bodo končala dela v vojašnici v Postojni. Dejavnosti v povezavi z energetske prenovno bodo potekale tudi v vojašnicah na drugih lokacijah. Kmalu načrtujejo objavo razpisa za javno-zasebno partnerstvo za prenovno Vojašnice Boštjana Kekca na Bohinjski Beli in vojaške letalske baze na Brniku. »Stroški trenutne skupne letne porabe energije na obeh lokacijah znašajo približno 370.000 evrov, po prenovi se bo znesek znižal za približno 130.000 evrov. Naložba se bo povrnila v največ petnajstih letih,« je razložil Kralj. Obsežni prenovi in prilagoditvi objektov pa se letos začneta tudi v Vojašnici Jerneja Molana v Cerkljah ob Krki in v ljubljanski Vojašnici Edvarda Peperka. V zadnji bodo celovito prenovili deset objektov s skupno površino več kot 15.000 kvadratnih metrov, pri čemer bodo nekatere prenovili, druge pa na novo zgradili.

Ministrstvo za obrambo je v soglasju z nacionalnimi in evropskimi strategijami ter namero obrambnega in varnostnega sektorja Evropske unije k dejavnemu vključevanju okoljskih ter energetske izzivov predlagalo vseevropski projekt RESHUB Network in Europe. »Smo ena redkih držav, ki v svojih oboroženih silah vsakodnevno uporablja vodikovo tehnologijo,« je pojasnil vodja Sektorja za opremljanje polkovnik Robert Šipeč. Vodikova tehnologija je inovativna rešitev, ki omogoča okolju prijazen pristop k proizvodnji in shranjevanju energije. Namen projekta je gradnja mreže vozlišč dolgoročne samooskrbe obrambnih infrastrukturnih zmogljivosti v Evropi. Vozlišča bodo zagotavljala energetske oskrbo nastanitvenih in mobilnih zmogljivosti, ki temeljijo na obnovljivih virih energije, shranjevanju energije v vodik, lokalni soproizvodnji električne in toplotne energije ter oskrbi z energenti električnih vodikovih transportnih sredstev. Ministrstvo za obrambo bo prvo vozlišče že naslednje leto postavilo v Vojašnici Petra Petriča v Kranju kot pilotni projekt RESHUB. Vozlišča bodo poleg Kranja postavili še v Ljubljani, Postojni, Cerkljah ob Krki in Mariboru.

JAMARSKÉ NESREČE IZSTOPAJÓ PO ZAHTEVNOSTI REŠEVANJA

BESEDILO Jerneja Grmadnik
FOTO Jamarska reševalna služba

V nedeljo sredi marca se je v bližini naselja Planina pri Ajdovščini zgodila jamarska nesreča. Ob neurju nad Vipavsko dolino je na blatnem terenu zdrsnila velika skala in zaprla vhod v jamo. V njej sta ostala ujeta jamarja Jamarskega društva Danilo Remškar iz Ajdovščine. Na pomoč so prihiteli domači jamarji, med katerimi so bili tudi jamarski reševalci, in pripadniki občinskega štaba Civilne zaštite Ajdovščine. Z vodjo intervencije jamarskim reševalcem Gregom Maffijem smo se pogovarjali o poteku reševanja na Ajdovskem in drugih zahtevnih jamarskih reševanjih ter o privlačnosti podzemnega sveta.

JAMARSKA REŠEVALNA SLUŽBA DEL DRŽAVNEGA SISTEMA ZAŠČITE IN REŠEVANJA

V Sloveniji je tradicija raziskovanja podzemlja dolga, posledično pa tudi reševanja iz jam. Za reševanje je pristojna Jamarska reševalna služba, ki deluje v okviru Jamarske zveze Slovenije. Uradno je bila ustanovljena leta 1959, začetki pa segajo že v 19. stoletje. Danes je del državnega sistema zaštite in reševanja. Jamarska reševalna služba ima sedem reševalnih centrov, in sicer v Ljubljani, Novem mestu, Velenju, Kranju,

Tolminu, Postojni in Sežani, s katerimi pokriva celotno ozemlje Republike Slovenije. Stalno dežurstvo in operativno delovanje pogodbeno prostovoljno opravljajo skupno 78 jamarskih reševalcev, izmed teh jih je 55 operativnih in 23 neoperativnih. V povprečju dvakrat na leto rešujejo poškodovane jamarje, hujše nesreče pa se zgodijo na nekaj let. Najbolj ogroženi so tisti, ki se v jamskem svetu znajdejo nehote, zaradi zdrsa ali padca s površja. Med temi so sprehajalci in izletniki, njihove domače živali, divje živali, raziskovalci in gozdarji ter tudi gorniki in smučarji. Kadar se nesreče zgodijo jamarjem v brezni globoko pod zemljo, je reševanje zahtevno in dolgo, vanj pa je vključenih veliko reševalcev.

Z ROJSTNODNEVNE ZABAVE NA INTERVENCIJO

Vodja Reševalnega centra Tolmin Jamarske reševalne službe Grega Maffi je za nesrečo na Ajdovskem izvedel med praznovanjem svojega rojstnega dne v družinskem krogu. Nemudoma se je odzval klicu na pomoč. Nesreča se je zgodila ob 15. uri, potem ko je neurje razmočilo teren, na katerem je bila velika skala. Ta je zdrsnila do vhoda v jamo, iz katere sta se želela po celodnevni delovni akciji vrniti ajdovska jamarja. K sreči sta imela s seboj prenosni telefon in ob vhodu tudi telefonski signal, da sta poklicala na pomoč še pred dogovorjeno uro s sosedom, ki naj bi se mu

Ujeta jamarja so rešili iz jame.

oglasila, ko bi končala delovno akcijo. Že ob odhodu v jamo sta namreč o svojih namerah obvestila soseda, ki je poznal lokacijo jame. Ta je bila precej skrita in na težko dostopnem terenu, je pojasnil Grega Maffi. Klicu na pomoč so se takoj odzvali tudi društveni kolegi iz Jamarskega društva Danilo Remškar iz Ajdovščine, ki so jamarjema ob prihodu na kraj nesreče skozi špranje izročili nekaj oblačil, hrane in pijače. Reševalec je povedal, da so hitro ocenili, da ne bo treba aktivirati dodatne pomoči, in sedem se jih je nato lotilo dela. »Največ težav je povzročalo blato. Prestaviti smo morali avtomobil ujetih jamarjev, da smo naredili prostor za terensko vozilo, s katerim smo si pomagali. Odločili smo se, da bomo s sistemom škripčevja in vitlom na terenskem vozilu Civilne zaštite Ajdovščina skalo dvignili, jo z vravnimi manevri povlekli proč in tako sprostili vhod v jamo,« je pojasnil vodja intervencije. Imeli so tudi nadomestni načrt, po katerem bi aktivirali minerje. Ti so specialistično usposobljeni jamarski reševalci, ki z uporabo eksploziva širijo ožine oziroma razstrelijo skale. Intervencije je bilo po dveh urah konec in jamarja sta iz jame prišla premražena ter utrujena, vendar nepoškodovana.

JAMARSKO REŠEVANJE JE ZAHTEVNO

Grega Maffi je jamarski reševalec že devet let. Najprej se je dolgo časa ukvarjal s plezanjem, pri opravljanju dela na višini pa je spoznal jamarje in si zaželel, da bi se jim kdaj pridružil. »Nekega dne sta me kolega iz Tolmina poklicala in me povabila s seboj. Takoj sem se navdušil,« je povedal. Poudaril pa je, da je jamarstvo naporno in zahteva dobro fizično kondicijo. Poseben čar mu daje neodkritost podzemlja in možnost novih najdb. »Jamarji bi radi prišli čim globlje. Denimo pri Kaninu ali Migovcu, od vrha do vznožja, mogoče celo ven na dnu, v določenih primerih pa tudi čim dlje. V sistemu Migovec se bližamo petdesetim kilometrom, potenciala pa je še veliko,« je razložil Grega Maffi, ki ga je k jamarstvu pritegnila tudi dobra družba ljudi s podobnimi zanimanji. Včlanil se je v Jamarsko sekcijo Planinskega društva Tolmin in opravil pripravništvo ter državni izpit za samostojno jamarsko raziskovanje. »Vendar v jame nima smisla iti sam, saj že zaradi količine opreme ne bi prišel daleč,« je poudaril. S kolegi jamarji je največ časa raziskoval alpski jamski sistem Migovec. »Ob tem smo se začeli zavedati, da bi bilo dobro poznati osnove reševanja, če bi kdo izmed nas kdaj potreboval pomoč. Šest se nas je prijavilo na tečaj pri reševalni službi in vsi smo ga uspešno opravili,« je pojasnil jamarski reševalec, ki je zadnjih nekaj let tudi član Jamarskega društva Danilo Remškar iz Ajdovščine. Med intervencijami sta se mu dve še posebej vtisnili v spomin. Leta 2016 si je na Tolminskem v jami Primadona ob padcu poškodoval hrbtenico angleški jamar. »Prejel sem poziv, vendar sem bil v tujini. Žal mi je, da nisem mogel pomagati, saj sem to jamo dobro poznal in bi bil lahko koristen. Ko lahko med reševanjem komu pomagaš, namreč občutiš prav posebno zadovoljstvo.« Nesreča se je zgodila več kot 200 metrov pod površjem, zaradi številnih ožin je bilo reševanje težavno in dolgotrajno. V ekipi je bilo skoraj šestdeset reševalcev, ki so za reševanje potrebovali skoraj 24 ur. Razširiti so morali šest ožin, saj drugače na površje ne bi mogli prinesli nosil. »Vse se je srečno končalo. Tudi jamar je povsem okreval in še prihaja v Slovenijo,« je povedal Grega Maffi. Pri drugi intervenciji pa je bil ob nesreči tudi njen očivec. Zgodila se je avgusta 2019 v breznu Preporod pri Predmeji nad Ajdovščino. »Skupaj s kolegom, tudi jamarskim reševalcem, sva se vračala iz jame, ko se je odkrušil kamen in kolegu padel na glavo. Pohitel sem poklicat na pomoč in se nato vrnil k poškodovanemu.« Pri reševanju je takrat sodelovalo več kot 20 jamarskih reševalcev iz treh reševalnih centrov. Da so ga lahko varno izvlekli iz jame, so morali razširiti vhod in dve ožini v jami ter ustvariti prehod za reševalna nosila. »V jami sem bil tistega dne več kot 27 ur, intervencija se je končala v zgodnjih jutranjih urah. Bila je zahtevna in naporna, po njej smo bili izčrpani, jamar pa je k sreči imel le počeno lobanjo in pretres možganov.«

ZAHTEVNE IN DOLGOTRAJNE INTERVENCIJE

»Težava ob jamarskih nesrečah je klicanje na pomoč, saj je za to treba na površje,« je pojasnil. Zato velja pravilo, da jamarji vedno povejo komu, kam grejo in za koliko časa. Če se do dogovorjene ure ne vrnejo, se sproži iskalna akcija. Če imajo reševalci dostopen načrt jame, si ga razdelijo po posameznih sektorjih, saj je treba jamo za reševanje najprej opremiti z dodatno opremljevalno vrvjo. Tako se najprej opremi pot do ponesrečenca. Vrvi, ki jih uporabljajo za prenos, pa potekajo po drugih linijah. Če se nesreča zgodi v večjih prostorih, se nosila nosi, v brezni se ponesrečenca dviguje s škripčevjem, nosila prenašajo tudi po sistemu žičnice. Velika težava pri prenosu nosil so pogosto ožine in takrat jim pomagajo minerji. Ti uporabljajo poseben eksploziv, s katerim nadzorovano sprožijo manjše eksplozije. Pri tem je pomembna tudi skrb za varnost. »Pri reševalnih akcijah v jami se uporabi še trikrat več vrvi kot pri obisku jam, pri zahtevnih intervencijah pa potrebujemo veliko izurjenih rok. Ob tem smo tudi reševalci pogosto izpostavljeni različnim tveganjem,« je še pojasnil Grega Maffi, zato se jamarski reševalci redno usposablajo na različnih vajah in usposabljanjih.

PET LET NATOVEGA CENTRA ODLIČNOSTI V POLJČAH

BESEDILO Igor Svečak/NCOGB
FOTO Bruno Toič

Tečaj zimskega gorskega
bojevanja za pripadnike
latvijske in ameriške vojske

Natovi centri odličnosti, teh je trenutno 26, so neodvisne mednarodne vojaške organizacije, ki so praviloma usmerjene na ozka in specializirana področja ter se pri svojem delu odzivajo na ugotovljene pomanjkljivosti v delovanju Natovih enot in poveljstev. Predstavljajo pomembno vez med operativnimi zmogljivostmi zavezništva in civilnim okoljem ter opravljajo svoje poslanstvo v podporo tem ciljem. Namenjeni so povečanju in izboljšanju ter predvsem učinkovitejši izrabi že oblikovanih zmogljivosti članic Nata ter partnerskih držav. Natovi centri odličnosti predstavljajo zmogljivosti, ki Natu, sodelujočim in partnerskim državam zagotavljajo preoblikovanje enot in poveljstev na izbranih vojaških strokovnih področjih, hkrati pa podpirajo njihovo operativno delovanje. Gorsko bojevanje je bilo prepoznano kot eno izmed teh področij, za katerega zavezništvo ni imelo ustrezno oblikovane zmogljivosti, zato je Slovenija pristopila k vzpostavitvi Natovega centra odličnosti za gorsko bojevanje.

Slovenija in Slovenska vojska imata bogato tradicijo gorskega bojevanja. Slovenska vojska je leta 1996 ustanovila Gorsko šolo, ki je bila nosilec strokovnega usposabljanja na tem področju. Poleg usposabljanja za potrebe Slovenske vojske je Gorska šola usposabljala tudi pripadnike zavezniških vojsk kot del njihovega usposabljanja za napotitev kontingentov na operacije kriznega odzivanja. Slovenska vojska si je tako pridobila mednarodno zaupanje držav zavezništva kot obrambna sila, ki ima poleg naravnih danosti tudi strokovno znanje in izkušnje o vojaškem gorništvu ter bojevanju v gorah. Natov center odličnosti za gorsko bojevanje v Poljčah je bil ustanovljen 25. marca 2015 s podpisom operativnega in funkcionalnega sporazuma o soglasju o ustanovitvi. Štirim državam ustanoviteljicam, in sicer Sloveniji kot državi nosilki ter Hrvaški, Nemčiji in Italiji, ki so države podpornice, ter partnerski državi Avstriji sta se naknadno pridružili še Poljska in Romunija kot državi podpornici.

Severnoatlantski svet je 27. novembra 2015 potrdil akreditacijo Natovega centra odličnosti za gorsko bojevanje in ga aktiviral kot samostojno mednarodno vojaško telo, ki deluje na ozemlju Slovenije. Center je tako postal samostojna pravna oseba, ki ni niti del Natove poveljniške strukture niti del obrambnih sil države, v kateri ima sedež, upoštevajoč 14. člen pariškega protokola. Natov center je v nacionalnem in mednarodnem okolju neposredno vpet v sodelovanje z Natovimi poveljstvi, organizacijami, ustanovami, univerzami, industrijo, državami članicami oziroma podpornicami ter drugimi udeleženci, ki mu zagotavljajo opravljanje svojega poslanstva.

V PETIH LETIH DELOVANJA OPRAVILI VELIKO DELA

Sodobne vojaške operacije se opravljajo na goratem in težko prehodnem območju ter v zahtevnih podnebnih razmerah. To zahteva sposobnost prilagajanja različnim taktičnim zemljiščem in predvsem zagotavljanje sposobnosti združenega bojevanja. Posebna pozornost je tako namenjena združenemu bojevanju v zahtevnih razmerah gorskega okolja glede na taktiko, opremo in oborožitev različnih rodov ter služb. Vse večja je tudi potreba po samozadostnosti majhnih in dobro opremljenih skupin za opravljanje specialnih nalog. Pri tem se vse bolj izraža potreba po obvladovanju specialističnih alpinističnih in gornjskih tehnik, ki se lahko uporabljajo v naravnem ter urbanem okolju.

Analiza sedanjih struktur, povezanih z gorskim bojevanjem, je pokazala, da je bila odločitev zavezništva o ustanovitvi specializirane ustanove upravičena. Posamezne države imajo namreč dobro razvite zmogljivosti gorskega bojevanja, ki jih učinkovito uporabljajo v okviru nacionalnih kontingentov na različnih interesnih območjih. V nasprotju s tem pa večnacionalne zmogljivosti, napotene na gorska območja, delujejo pretežno na podlagi trenutno veljavnih nacionalnih standardov. Zagotavljanje ustrezne stopnje združljivosti posameznih dejavnikov je zato zahtevno, kar se pogosto kaže tudi v koordinacijskih težavah na bojišču. Hierarhija Natovih standardov to področje obravnava le v posameznih dejavnikih, kar ne zadovoljuje vseh potreb poveljujočih. Natov center je bil med drugim ustanovljen tudi zato, da

Na tečaju letnega gorništv
so sodelovali udeleženci iz
Portugalske, Črne gore, Bosne
in Hercegovine ter Slovenije.

zapolni ta primanjkljaj in oblikuje potrebne standarde. Tako vpliva na povezljivost in omogoča učinkovitejšo ter optimizirano delovanje večnacionalnih zavezniških sil v okviru gorskega bojevanja. Center aktivno sledi svoji viziji, torej delovati kot osrednja ustanova za razvoj gorskega bojevanja in tako podpirati države članice Nata, partnerske in druge države ter mednarodne organizacije in izboljšati zmogljivosti gorskega bojevanja. Vizija in poslanstvo izhajata iz koncepta Natovega centra odličnosti za gorsko bojevanje, katerega pristojnost oblikovanja in sprejemanja je v domeni usmerjevalnega odbora. Svoje poslanstvo, ki predstavlja pomoč zaveznicam, partnerskim državam in drugim mednarodnim organizacijam, da se izboljša zmogljivost gorskega bojevanja, center uresničuje na štirih področjih. To so doktrine in standardi, koncepti in raziskave, usposabljanje in izobraževanje ter učenje iz izkušenj in dobre prakse. Konec lanskega leta je minilo pet let od odprtja in akreditacije Natovega centra odličnosti za gorsko bojevanje v Poljčah. V kratkem času delovanja so v centru opravili veliko dela. Poleg številnih dejavnosti, ki so za zadnjih pet let po področjih delovanja predstavljene v preglednici, so v centru pripravili promocijski film o Natovem centru odličnosti za gorsko bojevanje ter leta 2019 organizirali in izvedli konferenco direktorjev Natovih centrov odličnosti v Sloveniji. Poleg tega so bile v letih 2016–2020 pripravljene letne publikacije Natovega centra za gorsko bojevanje, v katerih so podrobneje opisane dejavnosti centra za posamezno leto.

IZZIVI DELOVANJA CENTRA SO USMERJENI NA SEDEM PODROČIJ

Glavni izzivi delovanja centra so usmerjeni na sedem področij, in sicer na poslanstvo enote, širjenje spektra operacij, usposabljanje in izobraževanje, razvoj

novih oborožitve in specialistične opreme, učenje iz izkušenj, povezljivost in sodelovanje s civilnim okoljem. Poslanstvo enote je zagotavljanje odličnosti in strokovnosti pri bojevanju v visokogorju, usposabljanju in urjenju posameznikov in enot, podpiranju razvoja doktrine, učenju iz izkušenj in raziskavah, opredelitvi standardov ter podpori procesu preoblikovanja Nata v okviru Zavezniškega poveljstva za transformacijo. Pojem odličnosti se nanaša na vrednost, celosten pristop ter doseganje povezljivosti v nacionalnem in mednarodnem okolju. Značilnosti sodobnih vojaških operacij, predvsem pa pridobljene izkušnje, zahtevajo razvoj novih konceptov delovanja in standardnih operativnih postopkov. Vrhunsko usposobljenost za delovanje v najtežjih razmerah zahtevajo tudi izzivi, kot so boj proti vsem oblikam terorizma,

preprečevanje humanitarnih katastrof ter ublažitev posledic naravnih nesreč doma in na tujem. Od Natovega centra se pričakuje spremljanje dogodkov in sodelovanje pri tistih, ki so povezani s strategijo prihodnjih zavezniških operacij, kar centru omogoča širok vpogled v Natove potrebe pri razvoju novih konceptov in rešitev. Vključitev v načrtovalni cikel zavezništva pri načrtovanju usposabljanja centru omogoča aktivno sodelovanje pri oblikovanju novih programov gorskega bojevanja na podlagi potreb zavezništva. Skladno z Natovimi zahtevami center aktivno sodeluje pri analizi potreb usposabljanja o gorskem bojevanju. Novi izzivi se kažejo tudi v prenovi programov izobraževanja in usposabljanja ter razvoju e-tečajev. Potreba po hitri odzivnosti in nov način delovanja zahtevata novi oborožitev in opremo, ki nastajata v sodelovanju z enotami in poveljstvi. Testiranje in raziskave opreme pa so večinoma povezani s sodelovanjem s civilnimi raziskovalnimi ustanovami. Pri urjenju taktičnih postopkov in pripravi delovanja so že v alpsko-izvidniških vodih Teritorialne obrambe izhajali iz bogate vojaške gorniške zgodovine slovenskih vojaških enot. Te izkušnje so bile odločilne za delovanje alpsko-izvidniških vodov Teritorialne obrambe med osamosvojitveno vojno za Slovenijo, danes pa predstavljajo neprecenljivo vrednost pri pripravi dejavnosti enot in poveljstev Slovenske vojske, kot so premičnost, vzdržnost, samozadostnost, preživetje in drugo. Upoštevanje teh značilnosti delovanja

je danes še kako pomembno za uspešno delovanje v sodobnih vojaških operacijah, ki v nekaterih dejavnostih vse bolj spominjajo na gverilsko bojevanje. Analiza pridobljenih izkušenj iz preteklih in sodobnih vojaških operacij predstavlja odlično podlago za prenovu programov usposabljanja. Povezljivost je najpomembnejša za delovanje in sodelovanje zveze Nato in njenih partneric. Povezljivost v gorskem svetu zaradi težavnosti poleg standardnih postopkov od pripadnikov zahteva tudi visoko stopnjo motiviranosti in samostojnosti ob upoštevanju poveljevanja s poslanstvom. Tudi danes je civilno okolje, iz katerega prihajajo pripadniki, eden izmed pomembnih virov znanja o uporabi posebnih plezalnih, reševalnih, smučarskih in drugih gorniških tehnik. Pripadniki gorskih enot sodelujejo pri dejavnostih civilnih gorniških organizacij tako, da je pretok znanj obojestranski. Potreba po odličnem sodelovanju s civilnim okoljem je torej nujna.

VIZIJA DELOVANJA CENTRA V PRIHODNJIH PETIH LETIH

Prednostno se center leta 2021 osredotoča na pripravo končne različice koncepta gorskega bojevanja (različica 0.9), ki jo potrdi Zavezniško poveljstvo za transformacijo. Posledično bo pri delovanju centra poudarjena priprava Natove doktrine kopenskega bojevanja s poglavjem o gorskem bojevanju, prav tako bo center nadaljeval pripravo Natovih standardov in z njimi povezanih navodil s področja gorskega bojevanja. Pri izobraževanju in usposabljanju je glavni cilj potrditev tečajev bojevanja, skladno z Natovo politiko

za zagotavljanje kakovosti. Znotraj Natovega izobraževalnega sistema in v sodelovanju z Natovo šolo iz Oberammergau v Nemčiji želijo v centru oblikovati, razviti in izvesti tečaj operativnega načrtovanja gorskega bojevanja. V okviru učenja iz izkušenj in dobrih praks naj bi se center umestil kot osrednja strokovna točka znotraj zavezništva, zato se bodo v prihodnosti vzpostavljale povezave znotraj Natove poveljniške strukture, nacionalnih gorskih enot in Natovih zmogljivosti za usposabljanje poveljstev in enot, kot sta Združeni center za bojevanje iz Stavangerja na Norveškem in Združeni center za usposabljanje sil iz kraja Bydgoszcz na Poljskem.

Dejavnosti NCOGB po področjih v zadnjih petih letih

PODROČJE \ LETO	2016	2017
DOKTRINE IN STANDARDI	▶ priprava začetne študije Gorsko bojevanje v Natu	▶ izvedba prve delavnice na temo terminologije gorskega bojevanja in izdaja terminološke publikacije ▶ izvedba prve delavnice za pripravo Natovega standarda gorskega bojevanja
KONCEPTI, RAZISKAVE IN UČENJE IZ IZKUŠENJ	▶ priprava in objava publikacije Vpliv visoke nadmorske višine na vojaške aktivnosti in najnovejši razvoj na področju gorskega bojevanja	▶ prispevek o gorskem bojevanju k Natovim strateškim dokumentom
IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE	▶ izvedba tečaja gorskega bojevanja za črnogorske oborožene sile	▶ priprava in izdaja Kataloga specialističnih individualnih veščin ▶ izvedba seminarja za načrtovalce z naslovom Bojne funkcije v gorah in izdaja publikacije ▶ izvedba seminarja in izdaja strokovne publikacije o varnosti tehnične opreme

2018	2019	2020
▶ izvedba dveh delavnic za pripravo Natovega standarda gorskega bojevanja ▶ priprava in izdaja knjige ter filma Kongres gorskega bojevanja – ko znanost sreča realnost	▶ dokončna priprava Natovega standarda gorskega bojevanja – predlog za ratifikacijo poslan v Natovo pisarno za standardizacijo ▶ priprava in izdaja knjige ter filma Kongres gorskega bojevanja – ocena tveganja	▶ začetek razvoja zavezniške taktične publikacije za gorsko bojevanje ▶ ratifikacija Natovega standarda gorskega bojevanja
▶ priprava portala učenja iz izkušenj gorskega bojevanja na spletni strani NCOGB ▶ Zavezniško poveljstvo za transformacijo potrdi različico 0.1 Natovega koncepta gorskega bojevanja in vključi projekt v program dela	▶ začetek priprave Natovega koncepta gorskega bojevanja in izvedba dveh razvojnih delavnic za pripravo koncepta gorskega bojevanja ▶ razvoj Natovega koncepta gorskega bojevanja – izvedba skupne vaje z oboroženimi silami Italije	▶ nadaljevanje priprave Natovega koncepta gorskega bojevanja in izvedba tretje razvojne delavnice razvoja koncepta gorskega bojevanja ▶ izvedba spletnega seminarja na temo Vojskovanje v Himalaji – Kitajska proti Indiji
▶ priprava in izdaja priročnika gorske pehote za četno raven	▶ priprava dokumentacije in izvedba tečaja gorskega bojevanja za poveljnike malih enot ▶ aktivna udeležba na mednarodni vaji gorskega bojevanja Common Challenge 2019	▶ razvoj in oblikovanje tečaja gorskega bojevanja za štabne častnike ter priprava dokumentacije skladno z Natovo strategijo upravljanja/zagotavljanja kakovosti ▶ razvoj in vzpostavitev e-učilnice s prvim e-tečajem Temeljne značilnosti gorskega bojevanja

GUARDIARIS
Train The Brain.

SLOVENSKI INOVATORJI PRI SIMULACIJAH

Guardiaris je visoko inovativno slovensko podjetje, specializirano za razvoj in izdelavo notranjih ter zunanjih simulatorjev za vojaške in civilne namene. Njihovi proizvodi temeljijo na lastni in patentirani tehnologiji ter so v celoti rezultat domačega znanja.

INOVATIVNOST IN CELOVITOST GUARDIARISOVIH REŠITEV PREPOZNALE ŠTEVILNE VOJSKE

Guardiaris že od leta 2006 deluje po vsem svetu kot proizvajalec originalnih delov (angl. Original Equipment Manufacturer – OEM). Je partner svetovnih vojaških korporacij ter vojaških uporabnikov iz Evrope, z Bližnjega vzhoda, iz Azije in Južne Amerike. Leta 2021 je postal dobavitelj izraelski korporaciji Rafael. Prav tako je dragocen partner različnih civilnih ustanov in strank, kot je na primer Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji. Inovativnost in celovitost Guardiarisovih rešitev so med drugimi prepoznale tudi slovenska, avstrijska ter švicarska vojska. Prav zadnja, ki je poznana po naprednim tehničnih rešitvah, je prepoznala inovativnost in kakovost Guardiarisovih proizvodov. Guardiarisovi simulatorji so se pokazali kot odlično vadbeno orodje, ki nabornikom in profesionalnim vojakom omogoča sodoben način usposabljanja na sodobnih oborožitvenih sistemih, in to v zelo kratkem času vadenja. Vse sisteme podpira slovenska tehnologija. Slovenska vojska, ki je prepoznala inovativnost in tehnološko naprednost slovenskih tehnologij, je bila eden izmed prvih uporabnikov Guardiarisovih

tehnoloških rešitev in simulatorjev. Že leta 2014 je pri podjetju naročila simulator za protioklepno delovanje proizvajalca Dynamit Nobel Defence. Podjetje Guardiaris je leta 2020 skupaj s Slovensko vojsko razvilo zunanji prenosni UV-sistem za zaznavanje prihajajočih raket (angl. Missile Approach Warning System – MAWS) za usposabljanje posadk letalnikov oziroma simulator lahkega prenosnega raketnega sistema SA-24. Njegov namen je usposabljanje strelcev in posadk letalnikov ter ocenjevanje odziva posadke na sprožene alarme, ko je zaznana simulirana izstrelitev rakete. Prenosni UV-sistem za usposabljanje posadk letalnikov je programljiv in nadgradljiv univerzalni simulator za simulacijo profila poljubne rakete lahkega prenosnega raketnega sistema z možnostjo povezljivosti s poljubnimi sistemi za zaznavanje prihajajočih raket, ki zaznajo ultravijolično sevanje.

Podjetje Guardiaris je specializirano za razvoj in izdelavo simulatorjev.

GUARDIARIS SODELOVAL TUDI V NATOVEM PROJEKTU

Na pobudo Slovenske vojske je Guardiaris v letih 2019 in 2020 sodeloval tudi v Natovem projektu Dinamično sintetično okolje za distribuirane simulacije NMSG-156 (angl. Dynamic Synthetic Environment for Distributed Simulation NMSG-156). Strokovnjaki podjetja so sodelovali pri postavljanju prihodnjih temeljev arhitekture in standardov dinamičnega povezovanja ter predstavitev okolja v virtualnih simulacijah. Ekipa Guardiarisa si prizadeva še izboljšati sodelovanje v mednarodnem raziskovalnem okolju. Leta 2020 so se pod pokroviteljstvom ministrstva pridružili še trem takim projektom. Vključeni bodo v raziskave Natovih standardov za simulacije in storitve za preverjanje in certificiranje vključevanja komercialnih tehnologij in iger za uporabo v Natovem sistemu ter standardov modeliranja in simulacij v omrežju zveznih misij. V sodelovanju s strokovnjaki Ministrstva za obrambo bodo tudi del Natove ekipe, ki bo razvijala novo sintetično okolje »NATO Mission Land«. Ena najnovejših Guardiarisovih patentiranih rešitev, sistem SATT (angl. Small Arms Tactical Training), je revolucionaren in inovativen proizvod, ki temelji na popolnoma novi tehnologiji notranjih strelšč. Ta v zaprtih prostorih omogoča strelsko usposabljanje in taktično vadbo na ravni posameznika ali oddelka. Vojaki lahko izpopolnijo svoje sposobnosti v računalniško ustvarjenem okolju, ki natančno poustvari razmere na bojišču. Inovativnost sistema je leta 2020 kot prva prepoznala avstrijska vojska, za katero bo podjetje Guardiaris do konca leta 2021 zagotovilo taktično usposabljanje pehote z dobavo večjega števila sistemov, ki bodo razporejeni na različnih lokacijah po državi. Guardiaris tako s svojo inovativnostjo in predano ekipo, ki vključuje več kot 60 mladih znanstvenikov, postaja vse boljši in večji partner tudi Slovenske vojske. Zavedajo se, da prav v Slovenski vojski verjamejo v prodor slovenskega znanja in slovenske visoke tehnologije v svetovni vojaški vrh. Podjetje bo zato vestno in odgovorno podpiralo projekte in zamisli Slovenske vojske, ki bodo kakor koli pripomogli k najboljšemu usposabljanju mladih slovenskih vojakov, da se bodo zaradi visoke tehnologije simulacij z misij varno vračali k svojim družinam.

TEHNIK LETALEC – DODATNE OČI PILOTU

BESEDILO Petra Miklaužič

FOTO Tadej Krese in osebni arhiv Primoža Skočirja

Štabni vodnik Primož Skočir iz 151. helikopterske eskadrilje je tehnik letalec na helikopterju Bell 412. Njegov delovnik je raznovrsten. Vsak dan se iz Tolmina, kjer stanuje, odpelje v Cerklje ob Krki ali do Brnika. Tam ga čakajo številne vojaške naloge ali naloge, povezane s sodelovanjem Slovenske vojske v sistemu zaščite in reševanja. Najzahtevnejše je gorsko reševanje, saj takrat ne gre za usposabljanje, temveč za reševanje življenja ponesrečencev.

OD NEKDAJ SI JE ŽELEL LETETI

Štabni vodnik Primož Skočir si je želel postati vojak že od mladosti. Prvič se je z vojsko srečal kot nabornik leta 1998. Nato je delal v družinskem podjetju, vendar je še vedno želel opravljati vojaški poklic. Leta 2004 se je zaposlil v Slovenski vojski. Čeprav si je od nekdaj želel leteti, se vojski ni pridružil le s tem namenom. Ravno ko je končal temeljno vojaško strokovno usposabljanje v Vipavi, so v 15. polku vojaškega letalstva iskali kadrovske okrepitve. »Imel sem srečo,« je o prihodu med letalce povedal štabni vodnik Skočir, ki potem ni več hotel zapustiti vojske. Po številnih usposabljanjih je postopoma postal tehnik letalec. Prvi pogoj za to, in sicer končano srednješolsko izobraževanje elektrotehniške ali strojne smeri, je že imel izpolnjen, saj je končal srednjo elektrotehniško šolo. Preden je začel leteti, je moral pridobiti tudi civilno licenco za vzdrževanje letalnikov. Pozneje se je vpisal še na višjo strokovno

strojno šolo, da je razširil svoje znanje in si omogočil možnosti za napredovanje v Slovenski vojski. »Poklicna pot v vojski je namreč oblikovana tako, da je treba imeti višjo izobrazbo za doseganje višjih položajev. Za poklic tehnika letalca je dovolj srednješolska izobrazba, če pa želi biti nekdo višji podčastnik v enotovni liniji, to ni več dovolj,« je pojasnil Skočir. Svojo poklicno pot zdaj razvija v enotovni liniji. Trenutno je četni podčastnik v letalsko-tehnični četi 151. helikopterske eskadrilje.

KOT TEHNIK LETALEC IMA VSA POOBLASTILA

Med naloge tehnika letalca spadajo reševanje v gorah, medbolnišnični prevozi, prevozi inkubatorjev, gašenje požarov, prevoz notranjega ali zunanjega tovora in prevoz potnikov ali desant. Podobno kot drugi pripadniki Slovenske vojske opravlja tudi nekatere vojaške naloge. Sprva se je Skočir izšolal za izvajanje osnovnih pooblastil, pozneje pa tudi za izvajanje posebnih, ki obsegajo prevažanje podesnega tovora, gašenje, streljanje, letenje ob slabi vidljivosti ali ponoči z nočnogledom, spuščanje specialcev po vrvi, izmet padalcev in reševanje z vitlom. Štabni vodnik Skočir ima vsa pooblastila. Pri streljanju iz helikopterja uporabljajo mitraljeze Mag. Ti so enaki tistim, ki jih imajo v pehoti, le da imajo dodan letalski merilnik. »Streljamo z nosilcem, ki je vpet v helikopter. Vsak četrti naboj je

svetleč, pravimo mu traser, in zato vemo, kam streljamo,« je pojasnil Skočir. Njegov delovnik ni dolgočasen. Običajen dan se začne zjutraj s pripravo na letenje, pri čemer se seznani s svojimi dnevnimi nalogami. Sledi priprava helikopterja. Kot tehnik letalec je prvi v helikopterju in ga zadnji zapusti. To je pomembno, saj mora prav on pripraviti helikopter na varen polet. Preveriti mora konfiguracijo helikopterja in urediti postavitev glede na nalogo. Če bodo v njem sedeli potniki, je treba v helikopter namestiti sedeže, ki pa jih ob gorskem reševanju odstranijo. Prilagoditve zahteva tudi prevoz tovora. Šele ko opravi vizualni pregled vseh sestavnih delov in ugotovi, da je helikopter tehnično ustrezen, je ta pripravljen na polet. Tudi med poletom je tehnik letalec nepogrešljiv. Delo tehnika letalca je zelo odgovorno, saj pilotu predstavlja dodatne oči, zato si morata zaupati. Pri reševanju z vitlom tehnik letalec spusti reševalce do ponesrečenca in jih nato dvigne v helikopter. Pri tem z glasovnimi navodili pomaga pilotu pri usmerjanju helikopterja. »Če opazujete od daleč, se vam zdi, da je helikopter pri miru v lebdečem stanju, vendar to ne drži. Helikopter se ves čas premika. To je še posebej zahtevno pri reševanju ponesrečenca iz stene in ob močnem vetru,« je razložil Skočir. Zaradi vremenskih razmer pa ne morejo leteti vsak dan. To ni mogoče ob megli, premočnem vetru in zaledenitvi. Kadar štabni

« Med naloge štabnega vodnika Skočirja spada tudi helikoptersko reševanje.

« Tehnik letalec Skočir z glasovnimi znaki pomaga pilotu pri usmerjanju helikopterja.

»Kadar rešujemo na visoki višini in je pod nami globok prepad, pri tem pa moramo rešiti ponesrečenca iz stene, je to precej neprijeten občutek.«

vodnik Skočir ni v zraku, opravlja druge vojaške naloge. Ena izmed teh je vzdrževanje letalnikov, in sicer na prvi stopnji. Pregled je zahtevan takrat, ko je helikopter mesec dni v uporabi oziroma ko odleti 25 ur. »Pri tem upoštevamo to, kar se zgodi prej. Na prvi stopnji delamo do polletnega pregleda. Nato preglede prevzame 153. letalsko-tehnična eskadrilja,« je pojasnil Skočir. Najmanjši pregled na helikopterju traja najmanj en dan. Če se pojavijo napake, pa še nekoliko dlje. Na helikopterjih napake pogosto nastanejo zaradi vibracij. Tehnik letalec tudi pregleduje opremo. Med njo spada tovorna oprema, oprema za gašenje, nočnogled ter vitli za reševanje.

NAJZAHTEVNEJŠE JE GORSKO REŠEVANJE

Na vprašanje, ali ga je pri delu kdaj strah, je štabni vodnik Skočir odgovoril pritrdilno. »Predvsem gre za strahospoštovanje,« je dodal. Najzahtevnejše je gorsko reševanje, saj ne gre le za vajo. »Kadar rešujemo na visoki višini in je pod nami globok prepad, pri tem pa moramo rešiti ponesrečenca iz stene, je to precej neprijeten občutek. Če me takrat ne bi bilo vsaj malo strah, bi bilo najbrž z mano kaj narobe,« je poudaril izkušeni tehnik letalec, ki meni, da je strah naraven in ohranja človeka pri življenju. Spominja se reševalne akcije ponesrečenca, ki je padel z Malega Triglava do višine Kredarice. Veter je bil močan in razmere so bile skoraj nemogoče za reševanje. Zaradi snega je bilo težko oceniti globino. Ponesrečenec je imel srečo, da je preživel padec in da se je reševalni ekipi uspelo prebiti do njega. To je bilo eno najtežjih reševanj v njegovi karieri. Njegovi domači so ponosni nanj, da opravlja tako zahteven in odgovoren poklic. Svojemu delu je predan. Kadar se zjutraj odpravi na pot do Cerkelj ob Krki, mora vstati ob 4.30, da je pravočasno v službi. Popoldne se pozno vrača domov, zato nima veliko prostega časa. Najraje ga namenijo družini, in sicer ženi in hčerka. Veliko mu pomeni šport. Trudi se, da tudi z družino aktivno preživljajo prosti čas, saj verjame, da zdrav življenjski slog pomembno prispeva k zdravju. Skupaj smučajo, tečejo ali kolesarijo. Izleti v hribe ga ne premamijo, saj tam preživi veliko časa, kadar rešuje. V domači vasi v okolici Tolmina z družino sodelujejo v športnem društvu in so aktivni v krajevni skupnosti.

« Skok s palico zahteva veliko telesnih spretnosti.

█ Nastop na evropskem prvenstvu v Torunu je okronala s srebrom.

ŽELI SI OLIMPIJSKE MEDALJE

BESEDILO Petra Miklaužič
FOTO Pavol Uhrin in Peter Kastelic

Atletinja Tina Šutej je uspešna skakalka s palico. Marca je na evropskem prvenstvu v poljskem Torunu osvojila naslov evropske podprvakinje, kar je njen najboljši dosežek. Srebrno medaljo si je prislužila s 4,70-metrskim skokom, ki pa je bil nižji od njenega državnega rekorda. Lansko poletje je na atletskem pokalu Slovenije v Ljubljani skočila 4,75 metra. Ta rezultat želi še izboljšati. Njen cilj v letošnji sezoni je doseči čim boljši rezultat na olimpijskih igrah v Tokiu, sanja pravzaprav o osvojitvi medalje.

ZARADI MLADINSKEGA SVETOVNEGA PRVENSTVA ZAMUDILA MATURANTSKI IZLET

Športna pot skakalke ob palici Tine Šutej se je začela pri njenih sedmih letih, ko so jo starši vpisali k atletiki. Takrat so živeli v bližini stadiona Žak v Ljubljani, kjer je njen brat že treniral nogomet. Šutejeva je tam začela spoznavati različne atletske discipline. Z družino so bili vajeni športnega načina življenja in so veliko časa preživeli v naravi. Z bratom sta bila živahna otroka. »Najbrž je bil eden izmed vzrokov, zakaj sta me vpisala k atletiki, tudi ta, da sta v službah delala v izmenskih delovnikih, zato ju popoldne pogosto ni bilo doma in sta morala nekako poskrbeti, da sva bila vključena v različne dejavnosti,« je pojasnila Tina Šutej. Sprva se je preizkusila v vseh disciplinah in kmalu vzljubila atletiko. Na začetku so bili treningi usmerjeni bolj v igro in razvijanje splošnih motoričnih sposobnosti. Pri 13 letih je začela skakati s palico in od takrat vso pozornost namenja tej disciplini. Na vprašanje, zakaj je izbrala prav to disciplino, je razložila: »Moj trener je končal trenerstvo in razporedili so nas k drugim trenerjem glede na discipline, v katerih smo največ tekmovali. Dodelili so me Slavku Črnetu, ki je bil trener za mnogoboj in skok s palico. Predlagal mi je, naj se preizkusim tudi v tej disciplini, s čimer sem se z veseljem strinjala.« Skok s palico se ji je zdel privlačna disciplina in zaradi hitrega napredka o izbiri ni nikoli podvomila. Atletinja Tina Šutej je že v kategoriji pionirk dosegla državni rekord, preboj na mednarodno področje pa ji je uspel z uvrstitvijo na mlajše

mladinsko svetovno prvenstvo v Marakešu v Maroku leta 2005. Tistega leta so bile tudi evropske olimpijske igre mladih, na katerih je imela prijavljen najboljši rezultat, doživela pa je tudi svoje prvo večje razočaranje, saj dobre napovedi ni upravičila s skokom. To je popravila že naslednje leto. V tistem času je bila srednješolka na Gimnaziji Bežigrad v Ljubljani in njeni sošolci so se pripravljali na maturantski izlet, ona pa na svetovno mladinsko prvenstvo v Pekingu. »Niti pomislila nisem, da sem kar koli zamudila, ker nisem šla na maturantski izlet. Šport je bil že takrat pomemben del mojega življenja,« je povedala uspešna športnica. Na svetovnem mladinskem prvenstvu je osvojila drugo mesto.

TEKMUJE S 4,60 METRA DOLGO PALICO

Tina Šutej se je po končani gimnaziji vpisala na študij farmacije. Takrat so jo pestile športne poškodbe in tudi za študij ni našla prave motivacije, zato letnika ni uspešno končala. Leta 2009 je odšla na študij v Združene države Amerike, kjer je tudi trenirala in tekmovala za univerzo ter zelo napredovala. Po štirih letih in pol je končala študij biologije in se vrnila v Ljubljano. Zaradi menjave trenerja se je leta 2016 preselila v Celje. Med pripravljalnimi obdobjem trenira dvakrat na dan. To je od oktobra do januarja in od marca do maja. Pri atletiki dvoranska sezona traja od januarja do marca, poletna pa od maja do septembra. Takrat zaradi tekmovalnega treninga manj intenzivno. Njeni treningi so raznovrstni. Trenira tehniko, hitrost, moč, vzdržljivost, enkrat na teden se udeleži gimnastike, s čimer vadi gibljivost. Nekatere vadbe so namenjene regeneraciji. »Skok s palico je disciplina, ki zahteva veliko različnih telesnih spretnosti,« je pojasnila atletinja Tina Šutej. Zaradi preteklih poškodb posebno pozornost namenja tudi preventivnim vajam, s katerimi uspešno obvladuje ponovne poškodbe. Njena oprema vključuje različne pripomočke. S seboj na tekmovanja vzame osem do deset palic. Nekatere uporablja za ogrevanje, druge za tekmovalne. Razlikujejo se glede na dolžino zaleta. Palice so tudi različnih trdot, izbira pa je odvisna od vremenskih razmer in dnevne pripravljenosti. Trša kot je palica, višje je mogoče skočiti. Palice so izdelane iz posebnih steklenih vlaken in se shranjujejo v posebni torbi ter

se lahko tudi zlomijo. Atletinja Tina Šutej je na svoji športni poti zlomila tri palice. Take nesreče se lahko slabo končajo, vendar je do zdaj imela srečo. Kadar z letalom potuje na tekmovanja, je prevoz palic poseben izziv. Vse letalske družbe namreč ne sprejemajo take prtljage, zato morajo med iskanjem prevozov dobro poznati pogoje letalskih družb. Med epidemijo, ko so letalske družbe zmanjšale število letov, je bilo to še oteženo. Zgodilo se je že, da so morali palice na lokacijo tekmovanja poslati s tovornjakom. Glede prevozov palic je Tina Šutej opisala tudi nenavadno prigodo. »Ko smo se vračali s svetovnega prvenstva v Daeguju v Južni Koreji, sem na letališču na torbi za palice opazila nekaj neobičajnega in ugotovila, da so palice zlomljene. To se je najbrž zgodilo zaradi nepravilnega odpiranja pri preverjanju prtljage. Torba je bila strgana, palice so med prevozom padle iz nje in se zlomile. Izmed desetih palic jih je bilo zlomljenih sedem,« je razložila vrhunska skakalka s palico. Na srečo se je to zgodilo po tekmovanju. Za povzročeno škodo je od letalske družbe dobila nekaj odškodnine, vendar sredstva niso zadostovala za nakup novih palic. Cena ene palice je približno 700 ameriških dolarjev, dodati je treba še stroške dostave in carino, pri čemer se lahko končni znesek tudi podvoji. Vsako leto sicer ni treba kupiti novih palic, in če se ne zgodijo take nezgode, jih uporablja več let.

V ŠPORTNI ENOTI SV ŽE ŠESTO LETO

Tina Šutej je v Športni enoti Slovenske vojske zaposlena od leta 2015. Zaposlitev ji veliko pomeni. »Nemogoče se je posvečati vrhunskemu športu le na podlagi pogodb o sodelovanju, na primer s klubi ali atletsko zvezo. To ne zagotavlja dovolj finančne pomoči, poleg tega so sredstva namenjena izvajanju procesa treninga in jih športnik dobi le ob predložitvi računov. Zaposlitev v Slovenski vojski mi daje socialno varnost,« je povedala uspešna atletinja. Zaposlitev je bila še posebej pomembna v trenutkih, ko ji ni šlo najbolje, saj ji je prav Slovenska vojska omogočila, da je kljub vsemu nadaljevala, vztrajala in napredovala. Trenutno je na vrhuncu svoje športne poti. Zelo je ponosna na svoj dosežek na letošnjem evropskem prvenstvu, ki ji je dal veliko motivacije.

GLASBENA PROMOCIJA VAJE DEFENDER EUROPE 21

BESEDILO Petra Miklaužič
FOTO Bruno Toič

Orkester Slovenske vojske je v sodelovanju z orkestrom ameriške vojske pripravil skupni glasbeni projekt. Zamisel se je oblikovala med pripravami na vojaško vajo Defender Europe 21, ki jo organizira ameriško poveljstvo kopenskih sil za Evropo, na njej pa sodeluje tudi Slovenska vojska. Za promocijo vaje sta se povezala oba orkestra in pripravila glasbeno presenečenje.

Sprva sta orkestra ameriške in slovenske vojske načrtovala skupni koncert v Postojni, vendar to zaradi epidemije ni bilo mogoče. To jih ni ustavilo, da bi prekinili sodelovanje, in našli so rešitev, kako projekt kljub oviram izvesti. Odločili so se za pripravo glasbenega posnetka.

Sodelovanje se je začelo na ravni Poveljstva sil Slovenske vojske. To je nato obvestilo strokovnega vodjo in namestnika poveljnika Orkestra Slovenske vojske vojaškega uslužbenca XIII. razreda Aljoša Defferrija, ki je pobudo z veseljem sprejel. Defferri je nato z nadporočnikom Curranom Schenckom iz ameriške vojske oblikoval program. Sodeloval je tudi vodja Big banda Orkestra Slovenske vojske vojaški uslužbenec XII. razreda Rudolf Strnad. Prvotna zamisel je bila, da naj bi skupni posnetek nastal iz dveh ločenih, enega ameriškega in drugega slovenskega, ki bi ju združili. To zahteva veliko spretnosti in znanja, zato je oba orkestra razveselila novica, da so Američanom odobrili potovanje v Slovenijo, saj je to pomenilo, da bodo glasbeni posnetek lahko posneli v živo.

Vojaški uslužbenec XIII. razreda Aljoša Defferri je povedal, da so za to priložnost pripravili dve skladbi, slovensko in ameriško. Pri izvedbi so združili glasbenike iz obeh držav. Zasedbo je sestavljalo deset ljudi, dva izmed njih sta bila pevca, drugi so igrali na inštrumente. Med slovenskimi skladbami so izbrali ljudsko pesem Zrejšlo je žito, izmed ameriških pa svetovno uspešnico znanega pevc Stevieja Wonderja Isn't she lovely. »Iskali smo skladbi s podobnim ritmom. Obe imata dvanajstosminski ritem in se lepo ujemata,« je razložil Defferri. Skladbo Zrejšlo je žito je Orkester Slovenske vojske pred leti že igral na koncertu na Kongresnem trgu v Ljubljani. Aranžiral jo je vodja Big banda Rudolf Strnad. Izvršni častnik orkestra in zbora ameriške

vojske v Evropi in Afriki (U. S. Army Europe and Africa Band & Chorus) nadporočnik Curran Schenck je povedal, da jih je v Slovenijo pripotovalo šest, in sicer štirje glasbeniki, vodja in član za tehnično podporo. Skupne vaje so potekale v četrtek, 18. marca, v Studiu Helidon v Šentvidu. Tam so tudi posneli avdioposnetek obeh skladb. Popoldne istega dne so posneli še video. Za lokacijo snemanja so izbrali Slovensko filharmonijo, s katero Orkester Slovenske vojske že več let dobro sodeluje. Vojaški uslužbenec XIII. razreda Aljoša Defferri je izpostavil, da se iskreno zahvaljuje direktorju Slovenske filharmonije, ker jim je omogočil snemanje. Zaključno produkcijo so uredili v ameriški vojski in posnetek si bomo lahko kmalu v okviru promocije mednarodne vaje Defender Europe 21 ogledali na medmrežju ter na spletnih kanalih Ministrstva za obrambo.

Pevec iz orkestra in zbora ameriške vojske v Evropi in Afriki

Glasbeniki iz obeh orkestrrov med snemanjem glasbenega projekta v Slovenski filharmoniji

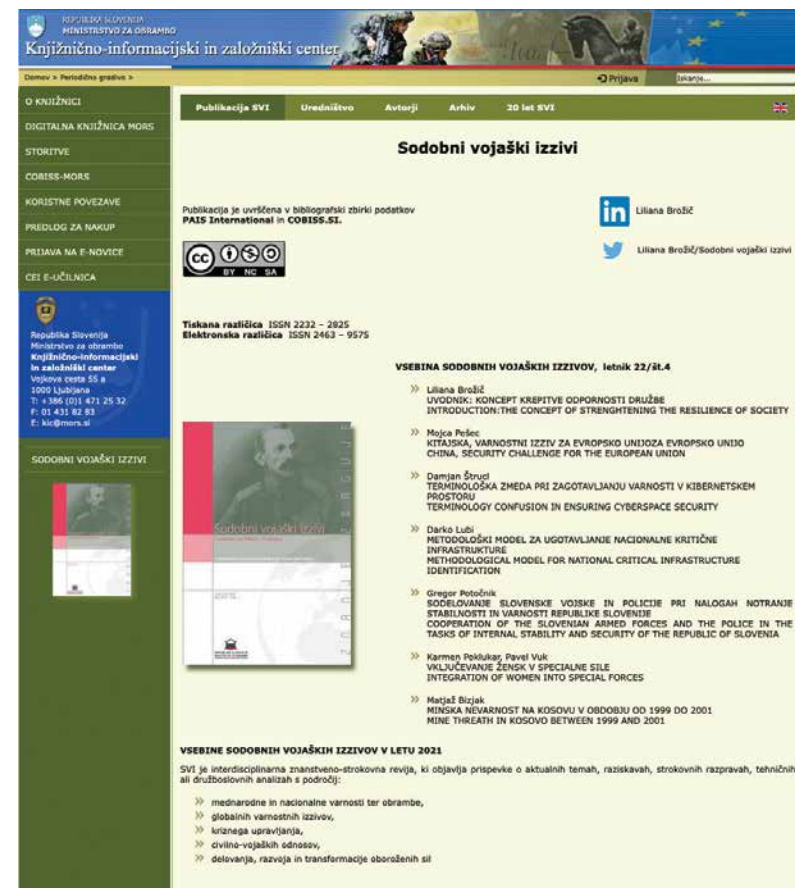
Strokovni vodja Orkestra SV vojaški uslužbenec XIII. razreda Aljoša Defferri na saksofonu

NOVOSTI PRI SODOBNIH VOJAŠKIH IZZIVIH

Publikacija *Sodobni vojaški izzivi*, ki jo že triindvajseto leto izdaja Generalštab Slovenske vojske od lani ni več objavljena na spletnih straneh Ministrstva za obrambo in Slovenske vojske, temveč je na spletnih straneh Digitalne knjižnice Ministrstva za obrambo.

Glavni vzrok za to spremembo je bila vzpostavitev novih spletnih strani, ki jih je za vsa ministrstva pripravil Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. Njihova konceptualna zasnova novih spletnih strani ni ustrezala pričakovanjem, standardom in zahtevam, ki jih imajo mednarodne podatkovne baze. *Sodobni vojaški izzivi* so namreč od leta 2010 uvrščeni v mednarodno podatkovno bazo Pais International in tako tudi na seznam revij Agencije Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost, ki jih upoštevajo pri habilitacijskih postopkih na univerzah in fakultetah pri imenovanjih v nazive predavateljev. Digitalna knjižnica Ministrstva za obrambo je organizirana tako, da podpira razvoj specializiranih publikacij, kot so *Sodobni vojaški izzivi*.

BESEDILO Liliana Brožič
FOTO Digitalna knjižnica MO RS

Na spletni strani Digitalne knjižnice MO RS so vse številke *Sodobnih vojaških izzivov* od leta 2011 do leta 2020. Številke iz obdobja, ko se je publikacija še imenovala Bilten Slovenske vojske, so na voljo le od leta 2008 do leta 2010. Vsaka številka kot celota je objavljena v PDF-formatu, prispevki pa so objavljeni tudi posamično. Najnovejša številka kot celota in posamezni prispevki so vedno na prvi strani publikacije v Digitalni knjižnici MO RS, vse prejšnje številke in prispevki pa so v arhivu.

Vsak prispevek je objavljen posebej s tehtnim razlogom. Na prvi strani pri naslovu ima namreč desno zgoraj posebno številko, ki je označena s kratico DOI oziroma identifikatorjem digitalnega objekta (angl. digital object identifier). Sistem identifikatorjev digitalnih objektov omogoča tehnično in socialno infrastrukturo za registracijo ter uporabo trajnih povezljivih identifikatorjev v digitalnih omrežjih. Poenostavljeno to predstavlja identifikacijsko številko mesta na spletni strani, na kateri je prispevek, ta pa se povezuje z drugimi identifikatorji prispevkov, ki so vključeni v ta sistem. Pri znanstveno-strokovnih publikacijah je eden izmed najpomembnejših kazalnikov njihove kakovosti tudi odmevnost, ki se kaže v obiskanosti prispevkov na spletu in še posebej citiranosti teh prispevkov oziroma avtorjev v drugih

Najnovejša številka kot celota in posamezni prispevki so vedno na prvi strani povezave v Digitalni knjižnici MO RS.

prispevkih. Zato je pomembno, da se pri navajanju literature v diplomah, magistrskih in doktorskih delih ter znanstvenih in strokovnih prispevkih navede tudi številka identifikatorja digitalnega objekta. Znanstvene in strokovne publikacije se tako povezujejo v »skupno omrežje«, v katerem se nenehno spremljata in zapisujeta njihovi aktualnost in odmevnost.

Posamezni prispevek lahko najlažje najdemo tako, da številko identifikatorja digitalnega objekta vnesemo v iskalno polje na spletu. Ta številka je koristna tudi za druge namene, zaradi nje lahko na primer na spletnih straneh opazimo vsak obisk posameznega prispevka. Tako dobimo koristne podatke o tem, koliko bralcev je obiskalo ali prebralo posamezni prispevek. Iz mesečnega poročila, ki ga vsak mesec pošlje ponudnik storitve identifikatorjev digitalnih objektov, pa ni mogoče ugotoviti, ali je nekdo, ki je dostopal do prispevka, tega prebral ali le preletel, zato bo v nadaljevanju glede te statistike uporabljena besedna zveza ogledi na spletni strani. Poznamo tudi podatkovne baze, ki uporabljajo storitve identifikatorjev digitalnih objektov in natančno zapišejo, ali je bil prispevek le obiskan ali morda tudi prebran. Ugotavljajo tudi, ali je morda kateri drug avtor ta prispevek uporabil pri pisanju svojega prispevka, kar kaže na njegovo odmevnost. To pa je še eno izmed meril za doseganje pogojev za habilitacijske nazive v javnem izobraževalnem sistemu.

Novosti pri publikaciji *Sodobni vojaški izzivi* naj bi povečale njene prepoznavnost in odmevnost doma ter v tujini. Na Ministrstvu za obrambo in v Slovenski vojski je zaposlenih veliko strokovnjakov s specifičnimi izkušnjami, znanjem in vedenjem, za katere bi bilo prav, da jih delijo z drugimi. Za veliko izmed tega namreč ne izvemo, dokler ni o tem kaj napisanega. Kakovostna znanstvena in strokovna gradiva so pomembna za vojaški in tudi obrambni izobraževalni sistem. Na Ministrstvu za obrambo je zaposlenih 46 doktorjev znanosti, 16 jih je v upravnem delu ministrstva, dva sta na Inšpektoratu RS za obrambo, trije so v Upravi RS za zaščito in reševanje, 25 pa jih je v Slovenski vojski. Žal le redki pišejo in objavljajo znanstvene ter

Vsak prispevek ima pri naslovu desno zgoraj zapisan indikator digitalnega objekta.

strokovne članke. Z večjo prizadevnostjo vseh zaposlenih, magistrstrov in doktorjev znanosti bi lahko nastajanje vojaške ter obrambno-varnostne literature dvignili na višjo raven.

Kakšna je torej uporabna vrednost novosti? Sistem identifikatorjev digitalnih objektov pri *Sodobnih vojaških izzivih* uporabljamo že dobro leto dni. Februarja letos je bilo na spletni strani *Sodobnih vojaških izzivov* 2074 obiskov. Najbolj obiskana številka je bila novembrska iz leta 2019 z naslovom Organizacijska kultura, ki je izšla v slovenskem jeziku. Celotna številka je imela 56 ogledov.

Najbolj obiskan prispevek februarja letos s 33 ogledi sta napisala Uroš Lampret in Staša Novak. Njegov naslov je Nato po letu 2014, nazaj h koreninam ali naprej v prihodnost?, napisan pa je v angleškem in slovenskem jeziku. Angleška različica je imela 17 ogledov, slovenska pa 16. Najbolj obiskan prispevek decembra 2020 in januarja letos ter tretji najbolj obiskan februarja 2021 ima naslov Vojaške družine v Estoniji, na Švedskem in v Sloveniji: podobnosti in razlike. Napisali so ga Kairi Kasearu, Ann-Margreth E. Olsson, Andres Siplane in Janja Vuga Beršnak, izšel pa je v angleškem jeziku. Februarja letos je imel 23 ogledov. Sledita mu slovenska različica recenzije knjige z naslovom Problemi vojaško-varnostnega pogodbenišтва v Iraku in Afganistanu, ki jo je napisala Maja Garb, z 22 ogledi in članek Franja Lipovca z naslovom Slovenska vojska do 2025 in naprej z 19 ogledi. Prispevek Adriane Dvoršak z naslovom Normativna vloga zavezništva pri nekonvencionalnih varnostnih grožnjah – kibernetična obramba članic je imel 17 ogledov. Šestnajstkrat je bila pogledana celotna tretja številka leta 2014, ki ima naslov Po desetih letih v zavezništvu in je izšla v angleškem jeziku. S 15 ogledi sledi članek Aljoše Selana v angleščini z naslovom Prispevek Slovenije za reintegracijo in spravo v Afganistanu – pogled svetovalca za analize politik. 15 ogledov ima tematska decembrska številka iz leta 2014 z naslovom Ob stoti obletnici prve svetovne vojne – ali smo se iz konfliktov v zadnjih sto letih kaj naučili?.

Prispevke na prvih desetih mestih mesečnega poročila si je ogledalo ali prebralo 215 oseb, na spletni strani *Sodobnih vojaških izzivov* pa je bilo še 1859 ogledov, ki so se razpršili po drugih številkah v celoti ali posamično po prispevkih.

POSODOBITEV KARTOGRAFSKIH PODLAG

BESEDILO Boris Kovič, Direktorat za obrambne zadeve
FOTO MO RS

Konec leta 2020 je bil končan triletni projekt posodobitve kartografskih podlag v merilu 1:25.000 (POSKART), s katerim so bile za potrebe zagotavljanja notranje varnosti, odgovornih za krizno upravljanje in vodenje na operativni ravni, nosilcev ter upravljavcev kritične infrastrukture in za potrebe obrambe ter notranjih in zunanjih zadev posodobljene sedanje, do 30 let stare kartografske podlage v tem merilu. Za območja južne, jugovzhodne in vzhodne Slovenije, skupno za 7700 kvadratnih kilometrov, so pripravljene nove kartografske podlage v digitalni obliki, projekt pa je v višini 75 odstotkov njegove vrednosti sofinancirala Evropska unija iz Sklada za notranjo varnost.

V nekdanji skupni državi so bile karte v merilu 1:25.000 vojaška strogo zapurna skrivnost. Pripravljali jih je Vojaški geografski inštitut v Beogradu, ki je imel popoln nadzor nad njihovo omejeno distribucijo. Karte so podrobno prikazovale topografijo terena in so sistemsko pokrivalo območje celotne nekdanje države. Za območje Slovenije so bile nazadnje obširneje obnovljene v letih 1985 in 1986.

Po osamosvojitvi sta Geodetska uprava RS in Ministrstvo za obrambo z dogovorom opredelila skupno pripravo in financiranje karte tega merila. Med letoma 1994 in 1999 sta jo vsebinsko minimalno prenovila in jo skupaj izdala kot prvo sistemsko državno topografsko karto v Republiki Sloveniji v dveh različicah, državni in vojaški, do nje pa je lahko dostopal vsakdo. Karta je imela veliko institucionalnih uporabnikov in široko javno uporabo za različne namene, zlasti zaradi svoje preglednosti, podrobnosti in večinoma kakovostnega prikaza predvsem naravnih elementov, na primer hidrografije ali reliefa. Kljub poznejšemu novemu velikemu projektu slovenske kartografije, torej sistemskemu pokritju države s topografsko karto v merilu 1:50.000 med letoma 2000 in 2005, zahtevnejši uporabniki še danes dajejo prednost bolj zastarelim kartam v merilu 1:25.000 s podrobnejšim prikazom topografije.

Dobrih petnajst let pozneje, natančneje leta 2013, se je Geodetska uprava RS odločila, da karto v merilu 1:25.000 zaradi zastarelosti in pomanjkanja finančnih sredstev za njeno vzdrževanje z Zakonom o državnem

geodetskem referenčnem sistemu ne uvršča več v sistem meril državnih kart. To je povzročilo precej negodovanja, saj so potrebe po tem natančnem merilu, tako med državnimi institucionalnimi uporabniki (notranje zadeve, infrastruktura, okolje, energetika, promet, obramba) pa tudi širše (kritična infrastruktura, lokalna samouprava, komunalna, prostorsko načrtovanje, turizem itn.), še vedno ostajale ali se celo povečevale. Pri uporabi geografskih informacijskih sistemov je nastala vrzel, saj pri povečavi terena neposredno preidemo s karte merila 1:50.000 na podroben digitalni ortofoto, ki pravzaprav ni karta, temveč so to le v ravnino projicirani letalski posnetki brez topografske predstavitve terena. Veliko podrobnejših topografskih vsebin in informacij, ki so bile prikazane na kartah tega merila, se je tako izgubilo.

PREMIKI PRI ISKANJU REŠITEV IN TRI LETA INTENZIVNEGA DELA

Leta 2017 je bila na podlagi ugotovljenega skupnega interesa in potreb Ministrstva za obrambo, Ministrstva za notranje zadeve ter Policije imenovana medresorska delovna skupina za posodobitev kartografskih podlag v merilu 1:25.000, ki je vključevala predstavnike Geodetske uprave RS in Ministrstva za zunanje zadeve. Njen cilj je bil vzpostavitev ažurnih in natančnih digitalnih kartografskih podlag za potrebe zagotavljanja notranje varnosti, odgovornih za krizno upravljanje in vodenje na operativni ravni, nosilcev ter upravljavcev kritične infrastrukture in za potrebe obrambe ter notranjih in zunanjih zadev, in sicer s postopnim posodabljanjem sedanje, do 30 let stare kartografske podlage, deloma s podporo sredstev iz evropskega Sklada za notranjo varnost. Kartografske podlage prikazujejo splošno topografsko vsebino, in sicer relief, hidrografijo, vegetacijo, naselja in objekte, cestne komunikacije in drugo infrastrukturo, zemljepisna imena ter matematične elemente.

Delovna skupina je opredelila prednostna območja in potrdila prenovljene tehnične smernice kot podlago za posodobitev. Tehnične smernice opredeljujejo kartografske znake, strukturo digitalnih podatkov ter vzorčni končni kartografski prikaz posodobljenih kartografskih podlag. Projekt s sofinanciranjem iz evropskega Sklada za notranjo varnost je bil odobren in potrjen na Ministrstvu za notranje zadeve, pozneje ga je potrdila še Vlada RS v letnih programih dela državne geodetske službe med letoma 2018 in

Posodobljene kartografske podlage v merilu 1:25.000 za območje Kopra (levo) in predhodno stanje (desno)

PROJEKT SOFINANCIRA
EVROPSKA UNIJA IZ SKLADA
ZA NOTRANJO VARNOST.

2020. Izveden je bil javni razpis, ki je bil razdeljen na dva dela, razvojnega in operativno-tehničnega. Geodetski inštitut Slovenije je prevzel zakonsko opredeljene razvojne faze dela, ki so obsegale pripravo kartografskih virov (sloj reliefa, geodetskih točk, poltonskega senčenja, infrastrukture, hidrografije, topografskih imen, generalizacija državne meje in objektov poselitve, pokritost tal itn.) ter vzpostavitev delovnih datotek kartografske osnove. Pomembna je bila tudi koordinacijska vloga inštituta pri posodobitvi, ki je vključevala nadzor nad delom na javnem razpisu izbranih operativno-tehničnih izvajalcev in usmerjanje ter predvsem zagotavljanje enotnosti oddanih kartografskih podlag. Operativno-tehnična izvajalca, Geodetska družba in Kartografija, sta na podlagi delovnih datotek kartografske osnove obnavljala vsebine, in sicer na temelju fotogrametričnih podatkov, li-darskega snemanja, terenskega pregleda in drugih podatkov.

Posebno pozornost pri posodobitvi kartografskih podlag smo namenili vrisu poteka državne meje med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško, določeno s končno razsodbo arbitražnega sodišča, tako na kopnem kot na morju. Pri tem ni šlo za neposreden prenos prikaza parcelnih mej, temveč za generaliziran prikaz državne meje v merilu 1 : 25.000. Tega so za celotno državno mejo s Hrvaško za potrebe projekta po strokovno najprimernejših tehnoloških metodah izvedli na Geodetskem inštitutu Slovenije na podlagi natančnih opisnih podatkov, navedenih v razsodbi arbitražnega sodišča, koordinat lomnih točk grafičnega prikaza, ortofoto posnetkov ter z upoštevanjem enotnih kartografskih meril generalizacije. Morebitno odstopanje prikaza generalizirane državne meje na karti, ob upoštevanju položajnih napak katastrskih evidenc, je tako do največ enega milimetra, kar je v okviru grafične čitljivosti karte. Pri zarisu mejne črte je bila vseskozi zagotovljena tudi podpora strokovnjakov Ministrstva za zunanje zadeve, ki so po potrebi dajali usmeritve inštitutu.

Intenzivno delo na projektu smo predstavniki medresorske delovne skupine iz Direktorata za obrambne zadeve na Ministrstvu za obrambo nenehno spremljali, oba izvajalca usmerjali, opravljali vmesne in tudi naključne kontrolne terenske preglede izdelkov med njihovim nastajanjem ter dajali pripombe. Glede vsebinskega prikaza posameznih elementov smo se posvetovali s predstavnicami delovne skupine z Geodetske uprave RS. Zaradi spremenjenih epidemičnih razmer leta 2020 so izvajalci delali od doma, kar je pri delu z obsežnimi grafičnimi bazami podatkov zahtevalo še več truda. Kljub temu so svoje delo uspešno končali v roku.

KONČNI REZULTATI PROJEKTA

Končni pregled podatkov in zadnje popravke smo v Direktoratu za obrambne zadeve opravili novembra 2020. Ugotovili smo, da so podatki homogeni, enotni in kakovostno ustrezni ter kot taki primerni za uporabo v grafičnih pregledovalnikih in prostorskih informacijskih sistemih ter na terenu v ročnih napravah z vgrajenim satelitskim pozicijskim sistemom (GPS) oziroma jih lahko tudi natisnemo v poljubni obliki. Podatki so bili pripravljeni v rastrski in vektorski obliki ter v dveh koordinatnih sistemih, in sicer UTM/WGS84 ter GK/D48.

Januarja 2021 je bila opravljena distribucija posodobljenih kartografskih podatkov Ministrstvu za notranje zadeve in Policiji, Ministrstvu za zunanje zadeve ter Geodetski upravi RS. Hkrati so bili ob distribuciji določeni pogoji uporabe podatkov.

Med potekom projekta so pooblaščenice osebe odgovornega organa za kontrolo evropskih projektov pri Ministrstvu za notranje zadeve opravile vsebinski in finančni nadzor izvedbe projekta. Ugotovljeno je bilo, da se projekt v celoti, tako vsebinsko kot tudi finančno, izvaja skladno s pravili EU, nacionalnimi pravili in odločitvijo o podpori. Dana je bila tudi usmeritev, da so končni izdelki lahko uporabni tudi za druge kartografske namene, na primer kot podlaga za nadgradnjo v državne ali vojaške karte in podobno.

V zapisniku kontrole je še navedeno, da bi lahko Geodetska uprava RS te izdelke ponudila v brezplačno uporabo vsem zainteresiranim strankam. Izdelki, ki jih financira EU, se namreč ne smejo tržiti oziroma se z njimi ne sme ustvarjati prihodek. Podrobneje bodo možnosti uporabe podatkov opredeljene v novem dogovoru med Ministrstvom za obrambo in Geodetsko upravo RS, ki se pripravlja.

POGLED V PRIHODNOST

S posodobljenimi natančnimi kartografskimi podlagami se postopno dopolnjujejo informacijski sistemi za podporo odločanju na strateški in operativni ravni.

**V načrtu je posodobitev
kartografskih podlag v merilu
1 : 25.000 za območja
osrednje, zahodne
in severne Slovenije.**

Pri tem je še posebej pomembno, da je omogočeno delovanje ustanov na skupnih, enotnih kartografskih podlagah, katerih izdajateljica je Republika Slovenija. Medresorska delovna skupina za posodobitev kartografskih podlag v merilu 1 : 25.000 je v sodelovanju z Geodetskim inštitutom Slovenije s koncem projekta postavila temelje za ponovno oživitev ter široko uporabo kart v merilu 1 : 25.000 pri uporabnikih. V načrtu za obdobje 2022–2025 je nadaljevanje posodobitve kartografskih podlag v merilu 1 : 25.000 za območja osrednje, zahodne in severne Slovenije, tako da bi bila lahko do leta 2026 ob enakih pogojih sofinanciranja evropskega Sklada za notranjo varnost celotna država pokrita s posodobljeno kartografsko podlago v tem merilu.

V tem obdobju bomo z Geodetsko upravo RS poskušali vzpostaviti pogoje za dopolnitev Zakona o državnem geodetskem referenčnem sistemu s ponovno vključitvijo navedenega merila v državni kartografski sistem, ob tem pa zagotoviti stalna medresorska sredstva za letno vzdrževanje.

RIBOLOV DRUGAČE

BESEDILO IN FOTO Igor Fortuna

Marsikje so med vojno, da ne bi stradali, v vodo metali različna eksplozivna sredstva in tako pobili ribe, ki so jih potem pobrali. Vojna je edina okoliščina, v kateri je tako početje opravičljivo. V mirnem času je to prepovedano in kaznivo. Vsem pa je verjetno že jasno, da je tudi nevarno. Tokrat bomo predstavili še nekaj nevarnejšega, saj gre za improvizacijo, pri čemer so eksplozije težko natančno predvidljive.

Eksplozivnih sredstev najbrž nimamo doma, si pa lahko pomagamo s stvarmi, ki jih morda imamo pri roki, najpogosteje s karbidom. Pokanje z njim je pri nas že stara tradicija in tudi razmeroma lahko ga je dobiti. Karbid je videti kot kamen, čeprav ga industrijsko proizvajajo. Gre pravzaprav za mešanico apna in koksa, zmešanih pri visoki temperaturi. Zanj je značilno, da se začne ob stiku z vodo iz njega sproščati plin aceten, ki ga uporabljajo za varjenje. V staro pločevinko barve lahko izvrtamo manjšo luknjico in damo vanjo košček karbida ter nekaj kapljic vode.

Poznamo še en način, za katerega potrebujemo steklenice oziroma plastenke, ki naj imajo navoj in pokrovček. Steklenica je precej trša, zato jo je treba napolniti z več karbida. Nato dodamo v steklenico vodo, seveda po kapljicah. Pravo količino vode je težko določiti, zato je eksploziv še posebej nevaren. Zaprto steklenico potem potopimo v tolmun z ribami, saj ni dovolj, da bi jo samo vrgli v vodo. Na steklenico lahko navežemo kamne ali jo napolnimo s peskom. Najzanimivejša je zamisel, da steklenico

pritrdimo na dolgo palico in jo potopimo v vodo. Vse to moramo narediti, preden plastenko zatesnimo. Koliko časa bo trajalo, preden eksplodira, je težko napovedati. Če imamo izkušnje, nam bo mogoče uspelo že v prvem poskusu. Težava pa se pojavi, ko je steklenica dolgo v vodi, vendar se nič ne zgodi. Kaj storiti? Najpametneje bi jo bilo vreči stran, in to čim dlje. Če namreč dvignemo palico, da bi pogledali, kaj se dogaja, ali pa še huje, da malo zategnemo pokrovček, smo lahko ob prste ali oči. Naj omenimo še, da se karbid v plastenki zelo segreje. Če opazujemo plastenko na suhem, se bo napihnila in lahko se zgodi, da se bo prej stopila plastika, plastenka pa sploh ne bo eksplodirala. Pod vodo je to drugače, saj voda hladi plastiko. Steklenica pa počí bistveno bolj in ob tem raznese črepinje vse naokoli. Če karbida nimamo pri roki, si lahko pomagamo z negašenim apnom. Nekoč so apno v vaseh pogosto žgali. Kamne apnenca so zložili v peč in jih žgali nekaj dni, tako da so jih segreli na 800 stopinj Celzija. Kamni ob tem postanejo beli in lahki. To je apno, ki ni gašeno. Potem so ga dali v prav za to narejene jame in ga počasi zalivali z vodo. Ob tem nastanejo plini in visoka temperatura, zato ga lahko uporabimo podobno kot karbid. Apno lahko kupimo skoraj v vsaki specializirani trgovini z gradbenim materialom, vendar to ni dobro, saj je že gašeno, zato se v stiku z vodo ne zgodi nič. Tretjo možnost še najbolj poznamo. Gre za grelce, ki so v tako imenovanih suhih dnevni obrok. Na dnu vrečke, v kateri je grelec shranjen, je črta, ki označuje, koliko vode moramo dodati, da se grelec aktivira. Če grelec spravimo v manjšo plastenko in dodamo toliko vode, kot je potrebuje za aktivacijo, ter jo zapremo in potopimo, jo bo silovito razneslo. Če pa bomo dodali preveč vode, se ne bo zgodilo nič ali pa bo trajalo dlje časa.

Naj še enkrat poudarimo, da je vse opisano v mirnem času prepovedano, pa ne le to, je tudi nevarno. Možnost resnih poškodb je zelo velika, zato tega nikar ne počnite. Edino, kar ni prepovedano, je pisati o tej temi.

NAGRADNA KRIŽANKA

FOTO Tadej Krese

	OSNOVNA PRVOTNA MERA	NEKDANJA TV-NOVINARKA (SIMONA)	MESTO NA HOKAIDU, JAPONSKA	ZMRZNJENA VODA	ATA	DEL TE- NIŠKE IGRE
UVODNA BESEDA, UVODNO POGLAVJE						
KRAJ V ZGORNJE- SAVSKI DOLINI						
ATENSKI HEROJ (AKADEMIJA)						
ČRNA ŽIVAL				PRIMORSKA JED IZ ZELJA ALI REPE	ALDEHD OCETNE KISLINE	ŽENSKA Z MOŠKIMI LAST- NOSTMI
BREZ- PRAVNO LJUDSTVO						
						
Avtor: Vladimir Mlovanović, NAJETO PERO	SOPENJE	SPORNA JAVNA ZADEVA	STVAR, PREDMET	DUŠAN NEČAK	KMEČKA SOBA	URNA MESTO V Z. FRANCIJ
ITALIJANSKI OTOK V SREDO- ZEMLJU						
SOVRAŽNI- KOV NAPAD						
GRELNO TELO				KRAJ NA BRACU		
ERBU			ŽARENJE			
OKRASEK IZ ČIPK NA OBLEKI			INDIJANSKO LJUDSTVO V BRAZILU			
	PISKOT	ŠVED. PIS. HANSSON	OGRADA OB HLEVU			
RUSKI ŠAHIST (VIKTOR)						
ODDELEK ZA INVENTAR						
ŠPANSKA BIKOBORBA						
UPODABLJA- JOČI UMETNIK						

REŠEVALCEM NAGRADNE KRIŽANKE

Pravilna rešitev gesla iz prejšnje številke:
ŽENSKE V VOJSKI.
Nagrade prejmejo:
▶ **Darja Fabjan**, Budanje 3 č, 5271 Vipava,
▶ **Roman Knez**, Njivice 12, 1433 Radeče,
▶ **Mojca Stopar**, Badovinčeva 18, 3270 Laško.
Nagrajencem čestitamo.

Pravilne rešitve tokratne križanke nam pošljite do srede, 19. maja 2021, na naslov **Uredništvo Revije Slovenska vojska**, **Vojkova cesta 55, 1000 Ljubljana** ali na elektronski naslov **urednistvo.sv@mors.si**.

POIŠČI 5 RAZLIK

REŠITEV IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

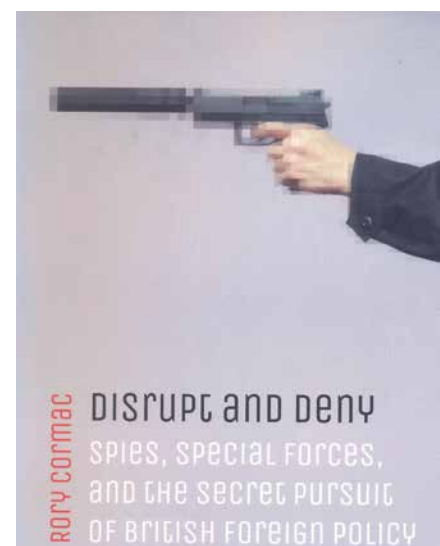
FOTO IN RAZLIKE Bruno Toič

Spodbudna misel

KAKŠEN ČLOVEK SEM?

Postni čas, ki nas je pripravil na veliko praznovanje, je za nas vedno znova poln izzivov in preizkušenj: kaj in kako se spremeniti na bolje ter zapustiti stare in uhojene poti. Zelo pomembno je, da ta čas izkoristimo predvsem za sprejetje sebe, z vsemi svojimi odlikami in sposobnostmi, slabostmi in omejenostmi, ter svoje preteklosti in življenjske zgodbe. Potem bomo dojemljivi za

Rory Cormac, profesor mednarodnih odnosov in raziskovalec obveščevalne dejavnosti, v monografiji *Disrupt and deny: spies, special forces, and the secret pursuit of british foreign policy* razkriva tajne operacije britanske zunanje politike po koncu druge svetovne vojne v Evropi, na Bližnjem, Srednjem in Daljnem vzhodu ter v Afriki in

Prebrali smo knjigo RORYJA CORMACA

spremembo navzven, do drugih in bližnjih, družine, sodelavcev, materialnih in duhovnih stvari. Samo takrat bo velika noč dosegla svoj namen. Nekega dne je menih srečal človeka, ki se je pohvalil, kako dober je. Povedal je, da rad pomaga revežem, postavlja se za sodelavce, dvakrat na teden obiskuje bolnike, se posti in redno obiskuje bogoslužje. Menih ga je pozorno poslušal, nato pa rekel: »Dober si, toda svetujem ti, da pojdeš in vprašaš svojo ženo, za kakšnega te ima; svoje otroke, kaj mislijo o tebi; svoje sorodnike, kaj pričakujejo od tebe; svoje sosedo, kaj si med seboj pripovedujejo o tebi; svoje sodelavce, kaj govorijo o tebi. Potem se vrni in mi povej, kako dober si.«

Velika noč se ne zgodi le po življenjski preizkušnji, ki zaznamuje človeka. Velika noč se veliko bolj dotika vsakdanjih »malih preizkušenj«: kar ljudi ponižuje, kar jim jemlje upanje, kar jim omejuje njihovo osebno rast. Verjeti v spremembo na bolje pomeni, da zadnja beseda tako dolgo ni izgovorjena, dokler plamtita upanje na spremembe in zaupanje v moč življenja, v druge ljudi ter v Tistega, ki je vse poklical v življenje in naredil dobro.

Vito Muhič, VVIK

Južni Ameriki. Velika Britanija je bila že med hladno vojno, kljub omejenemu proračunu, velesila in tako deluje še danes. To so ji omogočali politika mehke sile, ugled mednarodnega posrednika, tesna povezava z ZDA, oborožitvena industrija in globalne povezave iz obdobja imperija. Potem ko sta med dekolonizacijo v mednarodni politiki prevladala antiimperializem in politika nevmešavanja, so se prizadevanja njenih politikov preusmerila od ohranjanja moči k ohranjanju vpliva s tajnimi operacijami, podtalnim delovanjem, strategijo povzročanja motenj in pod krinko mednarodnega arbitra ferpleja. Tako je Velika Britanija utrjevala svoj mednarodni položaj, ohranila vpliv in privid velesile ter iluzijo moči. Veliko njenih skrivnih operacij je bilo reakcionarnih, Cormac jih je ocenil kot improvizacijo na mednarodno dogajanje, da se spodnaša nasprotnika in ohranja status quo. Tako je britanska obveščevalna služba (Secret Intelligence Service – SIS) poskušala zanetiti upor proti vladavini Enverja Hoxhe v Albaniji in sodelovala pri državnih udarih v Kongu, Egiptu, Siriji, Savdski Arabiji ter Iranu. S podkupovanjem in izsiljevanjem je vplivala na izide volitev v nekdanjih kolonijah. Njene tajne operacije so podaljšale konflikte v Jemnu, Indoneziji in Afganistanu, podtalno delovanje v vzhodni Evropi pa je bilo namenjeno povzročanju težav na sovjetskem dvorišču, da se prepreči ekspanzivnost Kremļa v drugih delih sveta. Cormac meni, da tajno delovanje države vse do danes ostaja kontroveržno, tvegano in sproža vprašanja o upravičenosti. Ker je v globalizirani in digitalizirani družbi težko verodostojno zanikati skrivne operacije, če te postanejo javne, Cormac predvideva, da bo britanska obveščevalna služba v 21. stoletju opravljala le ozko specializirane in jasno opredeljene tajne operacije, katerih izid je mogoče predvideti. S strategijo povzročanja motenj, ki ima omejen učinek, britanska obveščevalna služba sicer podpira politiko odvrčanja nevarnosti od domačih meja, ne prispeva pa k dolgoročnemu reševanju politične nestabilnosti v drugih regijah sveta, kjer tajne službe velesil delujejo predvsem za zaščito svojih nacionalnih interesov.

Ana Brodnik, KIZC

80 let od smrti SERGEJA MAŠERE

BESEDILO VU X. r. Tamara Medved Obreza
FOTO svetovni splet

»Pravijo, da je pogumen tisti, ki naredi, kar zmore in kar lahko, in vsako pogumno dejanje se začne v nas samih. Poročnik bojne ladje Sergej Mašera je naredil ravno to: kar je zmozel in kar je sam čutil, da je treba storiti. Tega dejanja mu nihče ni zaukazal, nihče zahteval. Preprosto, naredil je to zato, ker je verjel, da dela prav in da se to od njega pričakuje«, je zapisal kontraadmiral v pokoju Renato Petrič v spremni besedi knjige Gorelo je morje avtorice dr. Nadje Terčon. 17. aprila je namreč minilo 80 let od razstrelitve rušilca Zagreb, ki sta ga kot upor jugoslovanski vojski, ki je predala svoje ladje, podmornice in letala okupatorju, izvedla poročnika bojne ladje Sergej Mašera in Milan Spasić, ki nista pristala na predajo svoje ladje.

Sergej Mašera se je po končani gimnaziji vpisal na Pomorsko vojaško akademijo jugoslovanske kraljeve mornarice v Dubrovniku. Zanimanje za vojaške šole, predvsem za mornarico, je bilo med slovensko mladino takrat veliko, saj je vojaški poklic omogočal ugled, redno delo in plačo. Vojaško mornariško akademijo je končal med boljšimi v letniku. Privlačilo ga je topništvo, zato se je želel specializirati v tej stroki. Po opravljenem topniškem tečaju je bil premeščen v poveljstvo vojne mornarice v Zemunu, od koder so ga kot strokovnjaka za ladijske topove nadrejeni poslali na Švedsko. Tam je sodeloval v komisiji za prevzem oborožitve za novi rušilec Beograd. Tik pred začetkom druge svetovne vojne je bil kot topniški častnik premeščen na rušilec Zagreb, na katerem je dočakal začetek aprilske vojne. Ob začetku druge svetovne vojne na jugoslovanskih tleh je bil rušilec Zagreb v Boki Kotorski, največji in najpomembnejši pomorski bazi jugoslovanske vojne mornarice. Po objavi kapitulacije jugoslovanske vojske je poveljnik rušilca Zagreb sklical častnike in jih seznanil z zahtevo, da morajo ladjo nepoškodovano predati italijanski vojski. Prvi ladijski častnik Nikola Ljutić je predlagal, da rušilec potopijo, s čimer sta se takoj strinjala častnika in nekdanja sošolca mornariške akademije Sergej Mašera ter Milan Spasić, nato pa še poveljnik. Prvega častnika Ljutića je poveljnik zadožlil, da evakuira posadko, Mašera in Spasić pa sta bila zadožlena za miniranje ladje. Ko so bile že prižgane vžigalne vrvice, sta Mašera in Spasić zavrnila poveljnikov ukaz evakuacije v čoln in ostala na krovu. Po dveh eksplozijah je rušilec Zagreb močno uničen potonil na plitvo dno zaliva. Trupla Sergeja Mašere niso našli, našli pa so Spasićevo truplo. Pogrebna slovesnost za pokojnima častnikoma je bila 19. aprila 1941 na mornariškem pokopališču v Savini pri Hercegovnem. Potekala je z vojaškimi častniki in v prisotnosti oddelka italijanske vojske ter številnih domačinov. Šele 24. aprila, sedem dni po smrti, so v zalivu našli del Mašerovega trupla.

Pri ohranjanju spomina na našega stanovskega tovariša Sergeja Mašero smo aktivni tudi pripadniki 430. mornariškega diviziona Slovenske vojske. V preteklih letih smo večkrat obiskali spomenik v Tivatu v Črni gori in se poklonili spominu na rojaka ob spomeniku v Novi Gorici, obiskujemo pa tudi družinsko grobnico Mašerovih na Žalah v Ljubljani, kjer so posmrtno pokopali lobanjo Sergeja Mašere, ki so jo našli in identificirali več let po vojni. Sergejeva sestra Vida Mašera - Borovljec pa je bila krstna botra prve vojaške ladje Ankanan.

REVILJA SLOVENSKA VOJSKA JE INTERNO
INFORMATIVNO GLASILO O VOJSKI,
OBRAMBI TER ZAŠČITI IN REŠEVANJU.

UREDNIK: Marko Pišlar

NOVINARKI: Jerneja Grmadnik,
Petra Miklaužič

FOTOGRAF: Bruno Toič

LEKTORIRANJE: Natalija Krese, Tina Pečovnik

TAJNICA UREDNIŠTVA: Milena Topolovec

NASLOV UREDNIŠTVA

Vojkova cesta 55, 1000 Ljubljana

Telefon: +386 1/471 26 62

Faks: +386 1/431 12 42

Elektronska pošta: urednistvo.sv@mors.si

OBLIKOVNA ZASNOVA: Agencija Adeo

OBLIKOVANJE

IN LIKOVNO-TEHNIČNO UREJANJE:

Polona Čelhar, Lepa reč

TISK: Tiskarna Skušek, d. o. o.

NAKLADA: 7600 izvodov

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Bruno Toič

Prispevki, objavljeni v reviji, niso uradno
stališče Ministrstva za obrambo RS.

Nenaročenega gradiva in fotografij
ne vračamo.

Naslednja številka izide 31. maja 2021.

SPREMLJAJTE NAS NA DRUŽBENIH OMREŽJIH.

Revija Slovenska vojska je
članica Evropskega združenja
vojaških novinarjev (EMPA).

AKTIVNI ODMOR PO SPLETU

vsak ponedeljek in četrtek ob 10. uri

Na spletnem naslovu:
<https://b2b.gibit.si/mors/>
(geslo: MorsGibit5)

POSKENIRAJ

Aktivni odmor obsega vaje za zaposlene na Ministrstvu za obrambo, ki opravljajo pretežno sedeče delo ali delajo v prisilnem položaju telesa.

Sklopi vaj so dolgi do 20 minut in so namenjeni raztezanju, sproščanju ter krepitvi mišic.

Z rednimi vsakodnevnimi aktivnimi odmori lahko bistveno zmanjšamo bolečine v sklepih in izboljšamo osebno počutje na delovnem mestu ter doma.

SKUPINA ZA PROMOCIJO
ZDRAVJA NA DELOVNEM MESTU
MINISTRSTVA ZA OBRAMBO RS

***Pridružite
se nam.***